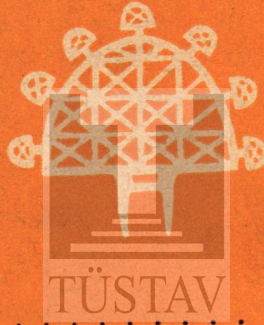

YENİ UFUKLAR

Başsöz	Yeni Ufuklar
Türkiyede Nüfus Artışı	Gülten Kazgan
Türkiyedeki Hızlı Nüfus artışı	C. Orhan Tütengil
Nüfus Artışının İktisadi Neticeleri. Zeyyat Hâtipoglu	
Âmme Hizmetlerinde Fakirleşme	Haydar Kazgan
Nüfus Teorisi	Haydar Kazgan
Dünya Nufusu	Julian Huxley
Nüfus Artışı ve İktisadi Kalkınma	H. Kazgan

Soruşturma ve cevaplar

M. Cengiz Dökmeci — Nâmık Türresinler — Ö. Uğur
Kökden — Doç. Dr. Halûk Cillov — Doç. Dr. Kenan
Bulutoglu — Doğan Fikret Aykan — Doç. Dr. Sacit
Tameroglu — Cemil Erkmen.

YENİ UFUKLAR

Aylık sanat, düşün
dergisi

Kurucusu :

Orhan Burian

o

Sahibi : Hadiye Tolun,
Yazı işlerini fiilen idare
eden : Oğuz Arıkanlı.
İdare yeri : Boyacı Ah-
met Sok. Nuribey Han,
oda 13 Çemberlitaş,
İstanbul

o

Yazışma ve Havale
adresi :

P.K. 1034

Galata — İstanbul

o

Abone :

Yıllık 12 TL.

Altı aylık 6 TL.

o

Bu sayıyı hazırlayan :

Vedat Günyol

o

Basıldığı yer :

Kutulmuş Matbaası

İstanbul

UFUKLAR

AYLIK SANAT, DÜŞÜN DERGİSİ

Kurucusu :

ORHAN BURİAN

B a ş s ö z

YENİ UFUKLAR bu sayısını dünyadaki ve özellikle yurdumuzdaki nüfus artımının yarattığı sorunlara ayırmış ve bu sayının hazırlanmasını genç ve değerli bilginlerimizden Gülten Kazgan'la Kaydar Kazgan'a bırakmıştır. YENİ UFUKLAR'ın genel tutumu yarının insanların çözümüleyecekleri sorunlardan çok bugünün sorunlarını çözümlemek olmakla beraber, şurası su götürmez ki nüfus artımı, ister istemez, yarın doğabilecek sorunları ortaya çıkarmakta ve bunlar için bugünden bir takım çözüm yolları düşündürmektedir. Yalnız burada tehlike, yarın insanlığın yaratabileceği yeni geçim olanaklarını hesaba katmadan bugünden aceleci ve belki de gereksiz tedbirlere başvurmaktır. Köylünün okudukça kendiliğinden varacağı ayarlamayı bir zorlama ile yapmak bizi beklenmedik çıkmazlara sokabilir. Bununla beraber, bu yarınlık çözüm araştırmaları bize, bugünün sorunlarını daha aydın görmemizi sağlayabilir. Nitekim bu incelemelerden şöyle bir sonuca da varılabilir ki, nüfus artımındaki dengesizlik yurdumuzdaki toplumsal düzensizliğe, aydınlığın, dolayısıyla toplum bilincinin insan çoğunluğumuza ulaşamamış olmasına bağlanıyor. Bütün sorunlar gibi bu sorunun altında da toptan uyanmada gecikmiş durumumuz ortaya çıkıyor. Yarınımıza tuttukları ışıkla bugünü de aydınlatan bu bilimsel araştırmaları hazırlıyan dostlarımızı YENİ UFUKLAR candan selâmlar.

YENİ UFUKLAR

Türkiyede Nüfus Artışı Ve İktisadî Kalkınma

Gülten Kazgan

I — Türkiyede 1927'den beri nüfus artışı.

Demografi ilmi ile uğraşan bilginler memleketleri nüfus artış oranlarına göre üç sınıfa ayırmaktadır : birinci kategoriye gerek doğurganlık gerek ölüm nisbetinin çok yüksek olduğu yüksek artış gücüne sahip, fakat ölüm nisbetinin yüksekliği dolayısıyla nüfusu sür'atle artırmıyan ekonomisi çok geri kalmış memleketler girmektedir. Ekonomisi gelişmeye başlamış ve yayılan sağlık tedbirleri sayesinde ölüm oranı düşmüş fakat doğurganlık oranında henüz bir değişme olmamış yüksek nüfus artışı safhasında bulunan ikinci kategoriye dahil memleketlerde ise nüfus yılda % 2,5-3 gibi pek yüksek bir nisbette çoğalmaktadır. Türkiye de dahil olmak üzere bütün Orta - Doğu, Lâtin Amerika ve Uzak - Doğunun bazı memleketleri bu kategoride yer almaktadır. Gerek doğurganlık nisbeti gerekse ölüm nisbetinin çok düşük bulunduğu Batı Dünyasının ileri sanayi memleketlerinde ise nüfus yılda % 1-1,5 civarında bir artış göstermekte, hattâ birçoğunda bunun dahi altında bulunmaktadır.

1927'den beri Türkiyede nüfus artışının gelişmesini incelediğimizde, 1950 yılına kadar Türkiyenin birinci kategori memleketler arasında bulunmasına karşılık 1950'den beri ikinci safhaya geçmiş bulunduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Gerçekten, 1927, 1935, 1940 sayımları arasında nüfus % 1,6-1,7 gibi yıllık bir artış gösterirken ikinci Dünya Harbi içinde bu oran % 1,1'e kadar düşmüştür. 1945-50 sayımları arasında % 2,2 ye yükselen nisbet 1950'den beri Dünyada rekor sayılabilecek bir seviyeye varmıştır. 1950-55 nüfus sayımları arasında % 2,8'e varan yıllık artış

nisbetinin biraz daha yükselerek % 2,9'a vardığını 1960 nüfus sayımı ortaya koymuştur.

Demografi bilginlerinin «geçici artış safhası» olarak vasıflandırdığı bu yüksek artışı ölüm oranının 1950'den sonra % 1,5'un altına düşmesine karşılık doğurganlığın % 3,5-4 gibi pek yüksek bir seviyenin altına düşmesini gerektirecek sosyal ve iktisadi değişmelerin henüz memleketimizde etkilerini göstermemesile izah edebiliriz. Gerçekten, toplumun yapısında halkın davranışlarını değiştirecek nitelikte bir değişme olmadıkça doğurganlık nisbetinin aynı yüksek seviyeyi devam ettirmesi, diğer taraftan sağlık tedbirlerinin daha da yayılmasile ölüm nisbetlerinin azalarak Türkiye'nin Dünyada yeni bir rekor kırması hiç de ihtimal dışı görülmemektedir.

Günümüzün gelişmiş sanayi memleketleri 18-19'uncu yüzyıllarda Sanayi İnkılabını takiben sür'atli bir büyüme safhasına girdikleri zaman Türkiye ve diğer ekonomisi gelişmemiş memleketlerin karşılaştığı çapta bir «nüfus davası»nı çözmek zorunda kalmamıştır. Sağlık tedbirlerinin yayılması ve tıp ilminin kaydettiği ilerlemeler ancak pek yavaş olmuş; bu uzun süre zarfında ise gerçek gelir ve kültür seviyesinin yükselmesiyle halkın davranışlarında doğurganlık nisbetini düşürecek değişmeler etkilerini gösterebilmiştir. Bu bakımdan, bugün Türkiye ve benzeri gelişmemiş memleketlerin içinde bulundukları pek özel ve kalkınmalarını sınırlayıcı bu tehlikeli artış üzerinde aydınların önemle eğilmesi ve idarecilerin ilmin yolunu seçmesi gerekmektedir. Batı Dünyasının doğurganlık seviyesini düşürecek tedbirlere başvurmamış olduğunu ileri sürerek Türkiyede de buna ihtiyaç olmadığını iddia etmek ancak bu memleketlerin nüfus gelişmesini bilmemek, diğer taraftan sür'atli nüfus artışının yarattığı problemleri görememekle izah edilebilir.

II — Sür'atli nüfus artışının sosyal yönü.

Nüfus artışı siyasî, sosyal, iktisadi yönleri olan, kıscası toplumu her bakımdan ilgilendiren bir konudur.

Merkantilistler, 20 ci yüzyıldaki faşist diktatörlükler saldırgan gayelerini gerçekleştirmek için fazla nüfusu bir

kuvvet kaynağı saymış, doğurganlığı teşvik etmek yoluna gitmişlerdir. Ancak, çekirdek gücü ve diğer tahrip vasıtalarının dünyadaki siyasi dengeyi tayin ettiği İkinci Dünya Harbi sonrası devrede fazla nüfus kuvvet kaynağı olarak bütün önemini kaybetmiştir. Bundan böyle kopacak bir Üçüncü Dünya Harbini kazanacak taraf teknik ve ilim üstünlüğünü elde tutanlar olacağı gibi, nüfus sayısının çokluğu da hiçbir düşmanı korkutmayacaktır. Asıl önemli unsur mevcut nüfusun ilim ve teknik bakımdan yeterliği, üstün nitelikleridir. Biraz ilerde inceliyeceğimiz gibi, bu vasıflar ise nüfusun sür'atle arttığı Türkiye gibi geri kalmış bir memlekette erişilmesi güç hattâ imkânsız amaçlardır.

Sür'atli nüfus artışının sosyal yönü üzerinde duran bilginler toplumun karşılaştığı dâvaların böyle bir halde artacağını önemle belirtmektedir. Fakir halk kütlesi ve zekâ bakımından geri olanlar, kültür ve gelir seviyesi yüksek sınıflara nazaran daha doğurgandır; bundan ötürü de nüfusun sür'atli artışı asıl bu tabaka ile ilgilidir. Gerçekten, çocuklar üzerinde yapılan zekâ testleri çok çocuklu ailelerin çocuklarının bu testlerde az çocuklu ailelerin çocukları kadar başarı elde edemediği ortaya koymuştur. Tabii, bu farklı artış nisbeti toplumda avare kütlelerin, aylâkların, zekâ ve ahlâk bakımından geri olanların oranını yükseltme eğilimi yaratmakla türlü sosyal meselelerin kaynağı olabilmektedir.

Nüfus artışı ile ilgili olarak üzerinde kısaca durduğumuz siyasi ve sosyal meselelerin incelenmesini siyasetçiler ve sosyologlara bırakarak aşağıda asıl konumuz olan iktisadi meseleyi ele alacağız.

III — Sür'atli nüfus artışının yarattığı iktisadi meseleler :

A) Nüfus başına gerçek gelir artışının sınırlanması : herhangi bir memleket bakımından nüfus artışı meselesini incelerken üzerinde ilk olarak durulacak nokta o memlekette mevcut kaynaklar ve istihsal seviyesini yükseltme imkânlarıyla nüfus artış nisbetinin mukayesesi olmak gerekir. Nüfus artış nisbeti itibarile ilk kategoride bulunan geri kalmış bir memlekette, bu mutevazı nisbet dahi kay-

naklar ve istihsalî genişletme imkânlarıyla mukayese edildiğinde gerçek gelir artışını sınırlayıcı bir âmil olarak görüldüğü halde bu imkânların pek geniş bulunduğu nüfus artış oranı daha yüksek bir memleket bakımından bir mesele teşkil etmiyebilir. Bu gerçeğin en güzel örneği Hindistandır : gelir seviyesi pek düşük ve sık sık açlık çeken, salgınlarla nüfusu kırılan bu memlekette yıllık nüfus artış oranı % 1,3 gibi Batı Dünyası memleketlerinde görülen den pek de yüksek olmıyan bir seviyededir. Buna rağmen, geniş nüfus kütleindeki bu mütevazı artış dahi kaynakları ve istihsalî genişletme imkânlarıyla mukayese edildiğinde nüfus artışını Hindistanın en önemle üzerinde durduğu bir mesele haline getirebilmektedir.

Bu noktayı gözönünde tutarak Türkiye'deki rekor nüfus artışını Türkiye'nin imkânlarıyla mukayese ettiğimizde durumun hiç de «içaçıcı» olmadığı açıkça görülmektedir. 1950-55 yılları arasında memleketimizde marjinal kapital hasıla nisbeti 2,5 : 1 gibi oldukça düşük sayılacak bir seviyede bulunmuştur. Bu düşük nisbeti çoğu itibarıyla ziraatte küçük yatırımlarla ekilişlerdeki sür'atli genişleme ve istihsal artışıyla izah edebiliriz. Ancak, ziraatte genişliğine istihsalı artırmanın hududuna erişildiği, hattâ çoktan aşıldığına göre bundan böyle marjinal kapital hasıla nisbetinde bir yükseliş bekliyebiliriz. Gerçekten 1955'den sonra da bir yükselme olduğuna göre bu nisbeti 1950-55 yılları arasında kaydedilenin üstünde, 3 : 1 olarak kabul edebiliriz. Yılda % 3 oranında nüfus artışı ve 3 : 1 olan marjına 1 kapital hasıla nisbeti sadece mevcut gerçek gelir seviyesini muhafaza etmek için her yıl millî gelirin % 9'unu yatırıma ayrılması gerekeceğini, % 15 gibi Türkiye'nin aşmayı ummadığı bir yatırım nisbetinin ise yılda nüfus başına gerçek geliri sadece % 1,6 gibi mütevazı bir nisbette artılabileceğini gösterir. Bu tempoda bir gelişme hızı ile Batı memleketlerine değil erişmek aradaki gelir makasının daha da aleyhimize dönmesini bekliyebiliriz. Söz konusu memleketlerde tasarruf ve yatırım gücü daha yüksek olduğu gibi nüfus artış nisbetinin çok daha düşük olması nüfus başına reel gelir artışları bakımından bu memleketlerin daha elverişli bir durumda bulunmasını sağlayabilmektedir.

Sür'atli nüfus artışının gerçek gelir artışını sınırlayıcı etkilerinden ayrı olarak nüfusun yapısı ve niteliklerine etkilerini inceliyerek aynı sonuca varabiliriz. Türkiye'deki sür'atli nüfus artışı toplumdaki müstehlik kitlenin oranını yükseltmektedir. Faal nüfus kütlesine dahil etmediğimiz 0-15 yaş arasındaki çocuk nisbeti memleketimizde toplam nüfus içinde % 40'a varmaktadır. Oysa, bu nisbet İngilterede sadece % 20'dir. Sakatlar, 65 yaş üstündeki ihtiyarlar ve zirai nüfusun yarından fazlasını teşkil ederek çalışıyor görülen, gerçekte vaktini ev işi ile tarla arasında bölen kadınları gözönünde tuttuğumuzda Türkiye'de çalışan nüfusun toplam nüfusun sadece % 35'ine ulaştığını söyleyebiliriz. Diğer taraftan, Türkiye'de sür'atli nüfus artışı bundan sonraki bölümde inceliyeceğimiz gibi, gizli işsiz ve strüktürel işsiz sayısını da çoğaltmak eğilimindedir. Nüfusun 1/3'nün geri kalanları beslemek zorunda bulunduğu bir toplumda gelecek için pek de iyimser olunamaz.

Bundan başka, her yıl faal nüfusa ilâve olan geniş kütlenin verimi ve gerçek gelirini artırmak bu kütlenin eğitimi, bakımı, teknik bilgi seviyesini yükseltmek için yapacağımız yatırıma ve istihsalde işgücü birimi başına kullanacağımız kapital miktarına bağlıdır. Yatırılabilir kaynaklar muayyen olduğu takdirde, bu kütle ne kadar genişse fert başına düşen pay o kadar az ve dolayısıyla gerçek gelir seviyesini yükseltmek imkânı da o kadar sınırlı olacak demektir.

Meseleye ister birinci açıdan ister ikinci açıdan bakalım, yatırım ve istihsal seviyesini artırma imkânlarının sınırlılığı karşısında Türkiye'deki sür'atli nüfus artışı hayat seviyesinin yükselmesini önliyen bir faktör olarak gözükmektedir. Türkiye'de nüfus yoğunluğunun düşük olduğu ve dolayısıyla nüfus artışının artan randımanlara yolaçağı, iç piyasayı genişleteceğı iddiasının ise hiçbir bilimsel dayanağı bulunmadığını aşağıda açıklamaya çalışacağız.

B) İstihsal seviyesini tayin eden bir faktör olarak nüfus yoğunluğu: Nüfus artış oranının memleketimizde yüksek olmasına rağmen, Türkiye nüfusunun henüz 27 milyondan biraz fazla bulunduğu ve bu kadar küçük bir küt-

lenin ihtisaslaşma-işbölümü, kitlevi istihsalin iç istifade-
lerinden yararlanmak, sosyal sermaye tesislerinin kurul-
masını teşvik etmek gibi iktisadi kalkınmayı sür'atlendire-
cek artan randımanlar elde edilmesini imkânsız bir hale
getirdiği ileri sürülebilir. Böyle bir iddiayı, «iç piyasanın
genişliğini tayin eden nüfus kütlesi olmayıp satın alma gü-
cüdür; gerçekten, Hindistandaki gibi 450 milyonluk bir nü-
fus kütesinin iç piyasanın genişlemesi bakımından hiçbir
rolü olmadığı halde, satın alma gücünün yüksek olduğu
nüfus yoğunluğu ve kütlesi pek düşük Avustralya, Kanada,
Yeni Zelânda gibi memleketlerde iç piyasa çok daha geniş-
tir» diyerek tek bir cümle ile çürütmek mümkündür. An-
cak, bu meselenin öneminden ötürü üzerinde biraz dur-
mak, ve iktisadi kalkınmayı teşvik edici bu imkânların sağ-
lanmasını Türkiye bakımından daha derin bir şekilde in-
celeme ve bilhassa zirai kesimde ortaya çıkan sür'atli nü-
fus artışının işgücünün marjinal sosyal hasılası üzerinde-
ki tesirlerini belirtmek istiyoruz.

Bilindiği gibi, elektrik, su, gaz, ulaştırma, eğitim gibi
âmmе hizmetlerindeki önemli bölünmezlikler dolayısıyla te-
sislerin kapasitelerinin daha yüksek bir nisbeti kullanıldı-
ğında, önemli iç istifadeler artan randımanlar elde edil-
mesini sağlamaktadır. Türkiyede nüfusun pek dağınık yer-
leşme alanlarına yayılmış olması (40.000 kadar) ve her bir
yerleşme topluluğunun pek küçük bir nüfus kütesini ba-
rındırması (ortalama 300-500 kişi) sözkonusu âmmе hiz-
metlerinin sağlanması imkânsız veya pek kârsız bir ha-
le getirmektedir. Ancak, bunun çözümü hiçbir zaman bü-
tün yerleşme alanlarının kalabalıklaşması ve belirli bir nü-
fus yoğunluğuna erişmesi değildir. Bir kere, bu hizmetler-
den istifade nisbetini tayin edecek âmil herşeyden önce
dolaylı veya dolaysız bir şekilde satın alma gücüdür. Do-
laylı bir şekilde, meselâ köylü muayyen bir gelir seviyesi-
ne erişmedikçe çocuğa bir istihsal vasıtası diye bakmakta
ve eğitim hizmetinden yararlanacak yerde çocuğu tarlada
çalıştırmayı tercih etmektedir. Diğer âmmе hizmetleri ise
bir fiyat karşılığı satıldığından yine bunlardan istifade ora-
nı bölgedeki gerçek satın alma gücüne bağlı kalmaktadır.
İkinci olarak, dünyanın gelişmiş veya gelişmemiş hiçbir

memleketinde bu kadar dağınık ve ancak 300-500 kişiyi barındıran yerleşme alanlarına devletin bütün âmme hizmetlerini sağlaması beklenemeyeceği gibi bunun çözümü de herhalde nüfusun 5-10 misli artması değildir. Türkiye'de yapılması gereken ilk işlerden biri iç iskân meselesinin plânlanması ve bu pek dağınık, nüfus yoğunluğu düşük alanların birleştirilmesi olmalıdır. İç yerleşme dâvası çözüldüğü ve halkın satınalma gücü yükseldiği taktirde bu bölgelere bir çok âmme hizmetlerinin kolayca sağlanabileceği görülecektir. Bizce, Plânlama Dairesi'nin üstünde durması gereken ilk meselelerden biri devlet yatırımlarıyla beraber iç yerleşme bölgelerinin de plânlanmasıdır.

İç piyasanın genişlemesiyle kitlevi istihsalin iç istifadelerinden yararlanarak artan randımanlar elde eden diğer bir yatırım sahası da temel sanayi kollarıdır. Ancak, bunlar için de iç piyasanın genişlemesi kuru nüfus kalabalığının artması demek olmayıp, bunlara bağlı sanayi kollarının genişlemesi ve gerçek satınalma gücünün artması demektir. Türkiye gibi bir memleket için iç piyasanın genişlemesi diğer memleketlerle iktisadî birleşmelere giderek gerçekleştirilebilir. Gerçekten, Batı Avrupa ve Lâtin Amerika'nın küçük devletlerini iktisadî birleşmelere sevkeden husus da budur. Türkiye'nin Müşterek Pazara girmesini iktisadî gelişmesi bakımından mahzurlu bulmakla beraber, komşusu Yunanistan, İran ve benzer gelişme seviyesindeki diğer memleketlerle iktisadî birleşme yoluna gitmesini her bakımdan faydalı görmekteyiz.

Kısacası, ne sosyal sermaye yatırımları ve ne de temel sanayi kollarındaki bölünmezlikler için çözüm nüfus kütesinin genişlemesi olmayıp, iç yerleşme meselesinin çözülmesi, iktisadî birleşmelere gitmek, gerçek satınalma gücünün yükselmesi gibi hususlardır.

Memleketimizde istihlâk malları sanayii çoğunlukla küçük işletmeler halindedir; bunlarda istihsal kapasitesinin sınırına pek düşük bir istihsal seviyesinde erişildiğinden sosyal sermaye tesisleri, temel sanayi kolları bakımından sözkonusu olan artan randımanların bu işletmeler bakımından sözkonusu olmayacağı aşîkârdır. Ancak, bu işlet-

melerin kapasitelerinin yükseltilmesini, kitlevi istihsal yoluna gitmesini teşvik edecek esas âmîl şüphesiz ki iç piyasanın genişlemesi olacaktır. Bu taktirde, maliyet masrafları da düşebileceğinden ihraç imkânları da ortaya çıkacaktır. Diğer taraftan, sosyal sermaye tesisleri ve temel sanayinin gelişmesi, bunlardaki maliyet masrafları düşüşünü teşvik edici diğer bir âmildir. Fakat, bütün bu imkânların sağlanması için, iç piyasada santılma gücünün yükselmesi, ihracat ve iktisadi birleşmeler bir çözüm yolu olduğu halde nüfus kalabalığının artması değildir. Bundan önceki bölümde belirttiğimiz gibi, nüfus artışı gerçek satınalma gücünü sınırlıyarak bu gelişmeyi durdurucu bir rol dahi oynayabilir.

Diğer taraftan, zirai kesimdeki durum gözönünde tutulduğunda, köydeki nüfus artışının işgücünün marjinal sosyal hasılasını menfi bir hale getirdiğini söyleyebiliriz. Bilindiği gibi, Türkiye nüfusunun % 70 gibi pek yüksek bir nisbeti zirai kesimdedir; köylerde doğurganlık nisbetinin yüksekliği dolayısıyla bu nisbet devamlı olarak çoğalmak eğilimi göstermekte, fakat zirai kesim dışında iş sahaları yaratılabildiği ve bu sahalarda işgücünün marjinal kıymet verimi daha yüksek olduğu sürece bu nisbet düşmektedir.

Zirai kesimdeki büyük nüfus kütlesi ve bu kütledeki artış, ekilişlerin genişlemesini teşvik etmektedir. Bu genişleme bir taraftan mer'aların diğer taraftan ormanların aleyhine olduğundan, erozyon, toprak kaybı, kısacası milli servetin tükenmesine yolaçmaktadır. Bu şartlar altında, bizce, zirai kesimde nüfus artışının bir bakıma marjinal sosyal hasılasının menfi olduğunu kabul etmek gerekir. Ayrıca, hernekadar şimdiye kadar ekilişlerin genişlemesi ziraattaki nüfus artışına rağmen ortalama işletme cesametinin büyümesine imkân vermişse de bundan böyle ekilişlerin hududuna erişildiği hattâ çoktan aşıldığı kabul edildiğine göre ziraatte nüfus artışı mevcut toprak parçalanmasını daha da şiddetlendirecek veya yeni toprakların ilâvesi için büyük yatırımları gerektirecektir. Kısacası, bir taraftan modern ziraat tekniğinin uygulanmasıyla hektar

başına verimin yükseltilmesi toprakların birleştirilmesi ve ortalama işletme cesametinin büyümesine bağlı olduğuna, diğer taraftan mevcut ekilişlerin daraltılmas ile erozyon kontrolü, ağaçlandırma yoluna gidildiğinde toprağın verimi artabileceğine göre ziraî kesimde bunlara mâni olacak işgücü artışları için marjinal sosyal hasılanın menfi olduğunu söylemek gerçekten pek de uzak olmasa gerekir.

Yapılan kabataslak bir hesap bugünkü ziraat tekniğinde hiçbir değişme olmadığı taktirde dahi ziraî kesimde bir işgücü fazlası olması ihtimalini ortaya koymaktadır. Sapan ve çekim hayvanı ile yapılan hububat ziraatında km^2 başına 45-50 kişiye ihtiyaç olduğu yapılan hesaplarla anlaşılmıştır; Türkiyede ise bu oran km^2 ye 55-60 kişi civarındadır. Demek oluyor ki, Türkiye bugünkü ilkel ziraat tekniği ve ziraî nüfusla dahi ziraî kesimde strüktürel bir işgücü fazlası ile karşılaşmaktadır. Ziraî teknik ilerledikçe nüfus artışı ile beraber strüktürel işsizlik tehlikesinin daha da şiddetleneceğine şüphe yoktur. Türkiye'nin bir taraftan bu strüktürel işgücü fazlasına diğer taraftan sür'atli nüfus artışı dolayısıyla her yıl faal nüfus külesine eklenen işgücüne ziraat dışında iş sahası yaratabilmesi sınırlı yatırım imkânlarının üstündedir. Bunun kaçınılmaz sonucu ise strüktürel işsizliktir. Gerçekten, şehirde sokakları dolduran işportacılar, hamallar, müesseselerdeki hademe enflasyonu ziraî kesindeki strüktürel işsizliğin şehirde hizmetler kesimine intikal etmekte olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de sür'atli nüfus artışının ortaya çıkardığı esas dâva bazı gazetecilerin yorumladığı gibi gıda maddesinin aynı tempoda arttırılmaması dâvası olmayıp, bu strüktürel işsizliktir. Türkiye bugünkü tasarruf ve yatırım gücüyle herkese iş sahası sağlayabildiği taktirde kendi istihsalını dünya piyasalarında gıda maddeleri ile değiştirebilir. Gerçekten, Japonya ve Batı Avrupa memleketlerinin sanayileşmesi bu yolla gerçekleştirilebilmiştir. Ancak, bütün mesele Türkiye'nin bugünkü imkânlarıyla sür'atle artan nüfusa ziraat dışında gerekli iş sahası yaratamayacak bir durumda bulunmasıdır. Türkiyedeki kadar sür'atli bir nüfus artışına dünyada gerekli iş sahası yaratabilen bir mem-

leket 19 cu yüzyılın sonu ve 20 ci yüzyılın başında Japonya ve diğeri de 1917'den sonra Sosyalist Rusya olmuştur. Demokratik prensipleri kabul eden Türkiye ise bu iki memleketin sür'atli bir sanayileşme için uyguladıkları iktisadi tedbirleri reddetmiş bulunmaktadır. Demek oluyor ki, strüktürel işsizlik Türkiye için karşılaşması kaçınılmaz olan bir dâvadır. Bunun yaratacağı sosyal, siyasi ve iktisadi meseleler ise ayrı bir yazının konusunu teşkil edebilir.

III — Netice :

Bu kısa incelememizden anlaşılacağı gibi Türkiyedeki sür'atli nüfus artışı milli ekonomiyi kuvvetlendirecek bir kaynak olmayıp, aksine iktisadi gücü zayıflatacak bir âmildir. Şehirleşmenin sür'atlenmesi, kültür seviyesi ve gelir seviyesinin yükselmesiyle halkın davranışlarının değişeceğini ve doğurganlık nisbetinin azalacağını beklemek ise bugünkü şartlar altında pek uzun bir süreye ihtiyaç gösterebilir; hattâ nüfus artışının gelir seviyesi artışını sınırlayıcı tesirleri bunu imkânsız bir hale dahi getirebilir.

Devletin, bütün bu noktaları gözönünde bulundurarak doğurganlığı azaltıcı tedbirleri kanunca meşru sayması ve bilhassa bu nisbetin pek yüksek bulunduğu fakir halk tabakaları arasında doğum kontrolü tedbirlerini yaymağa çalışması gerekir. Doğum kontrol vasıtalarının pahalılığı ve propagandanın pek de verimli olmaması gibi karışımıza çıkacak engellere rağmen Japonya, Hindistan gibi memleketlerin tecrübelerinden geniş ölçüde yararlanabiliriz. Bizce, bu safhada asıl önemli olan akademik çevrelerde idrak edilmiş olan sür'atli nüfus artışı tehlikesinin idareciler ve siyasetçiler tarafından da benimsenmesidir. Bu dâvanın önemi bir kere kabul edildikten sonra dâvayı çözecek pek çok halçaresi bulunabilir.

Türkiyedeki Hızlı Nüfus Artışı ve Ortaya Çıkardığı Bazı Meseleler

Cavit Orhan Tütengil

Türkiye, yıllık nüfus artışı en yüksek olan ülkeler arasında bulunmaktadır. Güney Avrupa ülkelerinde yıllık nüfus artışı % 0.9 olduğu halde, Türkiyenin de içinde yer aldığı Orta Amerika, Venezüella, Formoza gibi ülkelerde bu oran % 3 ve daha fazladır. Halbuki Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyet Rusya'da yıllık nüfus artışının % 1.8 olduğunu istatistikler göstermektedir.

Türkiye bakımından ilgi çekici bir nokta, İkinci Dünya Savaşı yılları bir tarafa bırakılacak olursa, genel nüfusta rastladığımız yıllık artışın gittikçe yükselmekte bulunmasıdır. Aşağıdaki tabloda, 1954'ten bu yana Türkiye nüfustaki yıllık artış oranını görmek mümkündür.

Yıllar	Artış oranı (% 0)
1950	22.0
1955	28.1
1960	29.3

Son (1960) Genel Nüfus Sayımının telgrafla alınan ilk neticelerine göre yıllık artış şehirde 43.8 olduğu halde köyde 23.0'tür. Yukardaki tabloda verilen 29.3 oranı ise köy-şehir toplamıdır. İstatistik Genel Müdürlüğü, 1955-1960 devresi yıllık nüfus artışı oranı olan 0,02932'nin, 1961-1965 devresinde, «önemli ihtiyaç maddelerinin sağlanmasında son yıllarda karşılaşılan güçlüklerin nüfus artışında» engelleyici bir etki yapacağını tahminle 0,0285 olacağını kabul etmektedir. Buna göre Türkiyenin 1965 yılındaki genel nüfusu 32 005 147 olarak hesap edilmektedir.

Türkiyede nüfusun niçin hızla artmakta olduğu, bu artışın sebepleri yazımızın konusu dışında kalmaktadır. Bu sebepler, bütün az gelişmiş ülkelerde ortaklaşa olduğu için kolaylıkla bilinebilir. Yıllık artıştaki yükselme temayülü-nün ise salgın hastalıkların önlenmesiyle açıklanması müm-kündür.

0

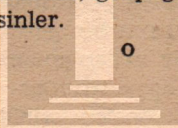
Hızlı nüfus artışını iktisadi büyüme ve içtimai hizmet-ler geriden takip edegeldikleri için bu artış sıkıntılı bir ta-kım «meseleler»le karşımıza çıkmaktadır. Köyde doğan-ların daha çok olmasına karşılık şehirlerdeki nüfus artışı oranının daha yüksek olmasının da gösterdiği gibi «köyler-den şehirlere doğru bir nüfus akını» meydana gelmekte-dir. Tarım alanlarının sonuna varılmış olması, geleneksel metotların henüz bırakılmaması ve tarımda makineleşme bu akını zorlamaktadır. Büyük şehirlerimizi kuşatan «ge-cekonda» çemberleri, ortaya çıkardıkları düşündürücü me-selelerle hızlı nüfus artışının bir görünüşüdürler. Öte yan-dan, ortalama millî gelir arttırılamamakta, düşük gelirler tasarrufu önlediği için de yatırımlar güçleşmekte, gıda maddelerine ve giyeceğe yönelen istihlâk ise darlık ve yok-luğa yol açmaktadır.

Nüfus artışının âmme hizmetlerinde ortaya çıkardığı yetersizlik özellikle sağlık, eğitim ve öğretim alanlarında kendisini göstermektedir. Doktor ve hemşire, öğretmen azlığı yanında gerekli bina ve tesislerin yapılamamasının sağlık ve millî eğitim hizmetleri bakımından bizi sürüklediği çıkmaz meydandadır. Hastalara yatak, öğrencilere sı-nıf bulunamamakta, bir hastane yatağında birden fazla hastanın bulunması, okullarda ikili-üçlü hattâ dörtlü öğ-retim yapılması olağan sayılmaktadır. Bu misalleri pek çok âmme hizmetleri için de sıralamak ve göstermek müm-kündür.

Misalleri çoğaltmadan, nüfus artışının Türkiye için taşıdığı anlam üzerinde durulmalıdır. Birçoklarının san-dıkları gibi nüfusu artan bir Türkiye daha mı kuvvetlidir? Yoksa, fazla nüfusun bir zaaf olacağı günler yakın mıdır? Bu sorular, Türkiye için en elverişli nüfusun ne olduğu

konusunda ilgilileri düşündürmelidir. Bir taraftan da bu hızlı nüfus artışı karşısında başvurulacak çareler aranmalıdır. Çünkü mesele önünde sonunda iktisadi gelişme ile artan nüfus arasındaki ayarlamaya dayanacaktır. Bugünkü durumu devam ettirebilmek için bile ya nüfusu iktisadi imkânlara göre sınırlamak, ya da iktisadi gelişmeyi git-tikçe artan nüfusa göre yürütmek gerekecektir. Çetinlikten yana bu iki tutum arasında pek de büyük farklar yoktur.

Nüfusu hızla artan az gelişmiş ülkeler güçlükleri yemenin tilsimini karşılıksız dış yardımlarda bulmuş görünüyorlar. Taşıma su ile değirmen dönmez, atalar sözü bu zihniyet için söylenmiş gibidir. Halbuki iş güçlerini harekete geçirmek, istihsale ve imara yöneltmek, yeni iş alanları açmak, su ürünlerini değerlendirmek... gibi yollarla «çık-maz»dan kurtulabilirler. Yeter ki, dağınıklık ve rastgele hareket yerine plânlı ve disiplinli çalışmayı, bireysel çıkar yerine toplum menfaatini, gelip geçici çareler yerine köklü reformları koyabilsinler.

TÜSTAV
ÇAN YAYINLARI

H A Y Y A M

DÖRTLÜKLER

Çeviren

Sabahattin Eyüboğlu

F. 5 Lira

Yeni Ufuklar, P. K. 1034

Galata, İstanbul adresinden isteyiniz.

Nüfus Artışının İktisadi Neticeleri

Zeyyat Hâtiboğlu

Memleketimizdeki yıllık nüfus artışı % 3'e yaklaşmaktadır. Bu nisbet dünya nüfusundaki vasatı artıştan çok yüksektir. Türkiye, dünyanın nüfusu süratle artan memleketleri arasındadır. Nüfusumuzdaki bu artış bazı kimseler tarafından mes'ut bir hâdise olarak gösterilirken, diğer bazı kimseler bunun memleketimiz için çeşitli mahzurlar doğurduğunu ve doğuracağını ileri sürüyorlar. Bu yazının, gayesi nüfusumuzdaki sür'atli artışın memleketimiz için bir çok iktisadi zorluklar getirebileceğini göstermektir.

Bir memleketin nüfusunun fazla olması ile artmakta olmasını ayrı ayrı incelemek gerekir. Meselâ, Türkiye'de 50 milyon insanın bolluk içinde yaşamasına imkân verecek tabii kaynakların bulunduğu kabul edilse bile nüfusumuzun önümüzdeki 25 yıl içinde 50 milyona yükselmesi çok büyük zorluklar ortaya çıkaracaktır. Şu halde bu iki meseleyi ayrı ayrı inceliyelim.

Türkiye nüfusunun fazla olmasının iktisadi olmıyan bazı faydaları şüphesiz vardır. Fakat, memleketin tabii kaynakları ne sayıda nüfusu bolluk içinde yaşatabilecek durumdadır. Bu hususta ciddi bir inceleme yapılmış değildir. Yalnız bilerek veya bilmiyerek, memleketimizin tabii kaynaklarının bol olduğunu bir çok kimseler tekrarlayıp dururlar. Bu düşüncenin hiç bir ilmi dayanağı yoktur. Bilinen tabii kaynaklarımız hiç de zengin değildir. Tersine, bugünkü nüfusumuza bile yetmiyen ziraat arazimiz her yıl erozyonlarla çorak hale gelmekte, ormanlarımız tahrip edilmektedir. İran gibi, Arap memleketleri gibi bol petrol kaynaklarımız yoktur. Bilinen demir ve kömür ma-

denlerimiz de zengin değildir. Anadolu tarihin en eski devirlerinden beri istismar edilmiş, tahrip edilmiştir. Memleketimizin çok büyük kısmında yağış nisbeti normalin altındadır. Su kaynaklarımızın kullanılması çok masraflıdır. Yurdumuzun morfolojik bünyesi ulaştırma imkânları bakımından çok elverişsizdir. Durum böyle iken Türkiye'nin tabii kaynaklarının zenginliğinden söz etmek ne derece doğru olabilir ?

Farzedelim ki, yurdumuz tabii kaynakları bakımından şimdikinden çok daha yüksek seviyede bir nüfusu besleyecek durumdadır. Böyle olsa bile, sür'atli nüfus artışının ortaya çıkaracağı iktisadi zorluklar nüfus artış hızının yavaşlatılması hususunda tedbirler alınmasını gerektirmektedir.

Yurdumuz iktisaden geri kalmış bir memleket olup insan başına düşen milli gelir çok düşüktür. İktisaden gelişebilmek maksadıyla yüksek seviyede sermaye yatırımları yapılması gerekir. Sermaye yatırımlarının sonunda şüphesiz milli gelir artacaktır. Fakat milli gelir artarken nüfus da artacak olursa insan başına düşen gelirden bir artış olacaktır. Nitekim İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan resmi gelir tahminlerine göre Türkiye reel milli geliri 1948'de 100 kabul edilse 1959 yılında 180'e çıkmış, yani % 80 artmıştır. Fakat aynı süre içinde nüfusumuz da hızla arttığı için nüfus başına reel milli gelir 440'dan 589'a yükselmiş, yani % 80'e karşılık yalnız % 32 artmıştır. Bu süre içinde nüfus artışı daha yavaş olsaydı insan başına düşecek reel gelir daha fazla olacak, yüksek gelirden yapılacak yatırımlar da yüksek seviyede olacağı cihetle, gelir artışı çok daha fazla olacaktı.

Burada üzerinde durulmak istenilen nokta şudur. Nüfusun artış hızı yüksek olduğu müddetçe iktisaden geri kalmış memleketlerin yapacağı sermaye yatırımları düşük seviyede bulunacak ve sonunda iktisadi kalkınma gerçekleştirilemeyecektir. Nitekim, en iyi bir tahminle, memleketimizde 2 liralık bir sermaye yatırımının 1 liralık gelir artışına sebep olacağı kabul olunursa, nüfusumuz yılda % 3 arttığına göre, milli gelirimizin % 96'sına tekabül eden

ermaye yatırımlarının ancak artan nüfusumuza iş sağlamaya yeteceği ve bunun insan başına düşen milli geliri arttırmak bakımından hiç bir faydası olmayacağını ortaya koyar.

Milli geliri çok düşük olan memleketimizde yıllık net yatırımlar, milli gelirin % 8-10'u olduğuna göre, bunun % 6'sı artan nüfusa iş sağlamaya kâfi gelecek ancak % 2-4'e tekabül eden bir nisbetin insan başına düşen gelirin artmasına yardım edeceği ortaya çıkar. Bu nisbet ise milli gelirimizdeki artışın çok az ve zor olacağını göstermeğe kâfidir.

Nüfus artışının kısa vadede doğuracağı zorluklar ise, üzerinde önemle durulmak gerekir.

Önümüzdeki yıllarda memleketimizin iktisaden kalkınması için çiftçi nüfusun kısmen sanayile ve dolayısıyla şehirlere akması gerekir. Fakat farzedelim ki çiftçi nüfus olduğu gibi kalsın fakat nüfusun tamamı sanayile ve şehirlere aksın. Bunun mânası şehir nüfusunun her yıl 750.000 artması demektir. 750.000 kişinin şehirlerdeki mesken ve diğer şehir hizmetlerini karşılamak çok büyük yatırımları gerektirir. Ayrıca bu kimselere iş sahası sağlamak için çok büyük yatırımlara ihtiyaç olacaktır. Her iki cins yatırımların yılda en az insan başına 10.000 lira kabul edilirse, artan nüfusumuzun şehirlere yerleştirilmesinin yılda 7 1/2 milyon liraya ihtiyaç göstereceği ortaya çıkar. Oysaki, halen yurdumuzda yapılan yatırımlar toplamı 5 milyon geçmemektedir. Şu halde mevcut yatırımlarımızın hepsini artan nüfusumuzun şehirlere yerleştirilmesine ayırırsak bile bu işi başaramayız. Bugünkü nüfusun hayat seviyesini yükseltmek için gerekli yatırımlar nereden yapılacaktır ?

Meselenin çok yalınkat bir tetkiki bile, bugünkü şartlar altında, nüfus artışının memleketimiz için büyük zorluklar doğuracağını göstermektedir. Ayrıca nüfusun hızla artışının ortaya çıkardığı içtimai meseleler de gözden uzak tutulmamak gerekir.

Nüfus Artışı ve Âmme Hizmetlerinde Fakırlaşme

Haydar Kazgan

Memleketimizde nüfus artışı bilhassa şehirleşmeyi hızlandırdığı için başta şehir hizmetleri olmak üzere diğer âmme hizmetleri talebini artırmaktadır. Bu artışa muvazi olarak âmme hizmetleri arzında elâstikiyet temin edilemediği için, nüfus artışı fert başına âmme hizmetlerinin kıymetinde bir azalma ile karşı karşıya kalınmakta ve neticede medeniyet seviyemizin yükselmesi tehlikeye girmektedir.

Bu bahsettiğimiz tehlike bütün Batı devletlerinde mevcuttur. Hattâ A. B. D. de piyasa ekonomisinin dışında tedarik edilen mal ve hizmetler bakımından bir yetersizlik müşahade edildiği ve bu sebeble bu memleketin âmme sektörünce tedarik edilmesi lâzım gelen mal ve hizmetler bakımından nisbî bir gerileme içinde olduğu konu edilmektedir ⁽¹⁾. Bu hizmetler arasında millî müdafaa, eğitim, şehir sağlığı, münakale v.s. yer almaktadır. Ve A. B. D. nin ilim yarışında Rusya'dan geri kalmasına sebep ilmin piyasa yolile finanse edilmediği ve devletin de ilme kendi kaynaklariyle verdiği önemin gayrı kâfi olduğu şeklinde konu edilmektedir. Ayrıca bazı şehirlerin lüksüne rağmen pis oluşu da aynı sebebe bağlanmaktadır. Benzer mütalâalar halen bütün Batı memleketlerinde ileri sürülmektedir.

Türkiye'de ise nüfusta bu son on yıldaki artış bir taraftan fert başına gelir artışı ile neticelendiği için âmme hizmeti talebi büsbütün şiddetlenmiştir. Artan varlıklı nüfus şehirde yaşamak istemekte ve şehirlerin kalabalıklaşmasına sebep olmaktadır. Diğer taraftan bizde son on yılda sanayileşme dolayısıyla sanayi merkezlerine yani büyük şehirlere ziraî bölgelerden olan akın tabii seyrini göstermiştir. Buna muvazi olarak şehirlerde okul, sağlık, muna-

kale, aydınlatma, su v.s. âmmeye hizmetlerine olan talep şiddetlenmiş, memleketimiz şartları içinde âmmeye hizmeti olmak lâzım gelen mesken meselesi büyük bir çıkmaza girmiş ve neticede büyük şehirlerimiz istisnâlara, lüks caddele ve gösterişli binalarına rağmen modern bir şehir olmaktan uzak kalmıştır. Nitekim lüks binaların önünden geçen yollar bakımsız kalmış bir kısmı gereğine uygun inşa edilmemiş, kanalizasyon ve sair tertibat gereği gibi olmaktan geri kalmıştır. Çöpler günlerce sokaklarda kalmış, bazı semtler ise bunun bir âmmeye hizmeti olduğunu hâlâ farketmemiştir. Nihayet şehirlerimiz gece kondu istilasına uğramış ve gelir tevziile son on yılda toplumu iki ayrı sınıfa ayırma olayı panoramik bir hale getirmiştir.

Demek oluyor ki, toplumumuzda nüfus artışı bu artış nisbetinde devlet ve mahallî idareler bütçesinde bir varidat artışı elde edilemediği için piyasa dışından tedarik edilen hizmet ve mallar bakımından toplumumuzun fakir kalmasını hazırlamaktadır. Bunu önlemek için şimdiye kadar başvuru olan usuller daima enflasyonla hizmet arzının finansmanına dayanmış olması, devletin bu yoldaki harcamalarının aynı kıymetini düşürdüğü gibi, bu defa cemiyette servet ve gelirler bakımından ve dolayısıyla zevkler ve medeniyet ölçüsü yönünden farklı olan iki sınıfın teşekkülüne sebep olmuş ve neticede âmmeye hizmetleri talebe cevap vermekten uzak kalmıştır. Zira toplumda meydana gelen bu ikileşme dolayısıyla talep edilen âmmeye hizmetinin bünyesinde büyük farklılaşmalar meydana getirmek suretiyle devleti adı geçen hizmetleri arzda âciz bırakmıştır. Nitekim talep edilen âmmeye hizmetleri varlıklı ve dolayısıyla medeniyet seviyesi yüksek olanlar bakımından çok çeşitli ve maliyeti yüksek hizmetler şeklinde tezahür etmiş, buna mukabil şehirlerde çoğunluğu teşkil eden diğer sınıfın hakkı olan hizmetler ihmal edilmiştir. Oysa ki, bilhassa bedava arzedilen âmmeye hizmetlerinde bu sınıfın istifadesi yüksek olmak lâzım gelirdi. Fiyatla arzedilen âmmeye hizmetlerinde ise, hizmeti talep edenlerin alış kudreti hesaba katılan bir sistem kurulamadığı için, zenginler bu hizmetleri hiçbir fedakârlığa katlanmadan tedarik edebilirken

diğerleri fiyatların yüksekliği yüzünden bunlardan mahrum kalmak tehlikesi içinde bırakılmışlardır. Meselâ gecekondú semtlerinde elektrik ve terkos, havagazı tesisatının kurulması için hizmet talep edenlerden istenen fiyatın yüksekliği bunlarda oturanların adı geöen bu ilkel ihtiyaçlardan mahrum kalmalarına sebep olmuştur. Oysa ki zengin mahallelerde aynı hizmetlerin tesisat ve kullanma bedeli için talep edilen fiyatı yükseltmek suretile fakir semtlerde aynı şey için talep edilecek fiyatı düşürmek usulü Batı'nın en canlı bir örneği olarak karşımızda duruyordu. Ámme hizmetlerinin müşterinin satın alma kudretine göre derecelendirilmiş fiyatlarla arzı meselesi Batı'da sosyal politikanın önde giden bir usulü olduğu halde bizde her nedense bu hususta bir teşebbüs görülememiştir. Son defa Sirkeci banliyosunda yapılan fiyat ayarlamaları, Batı'da bilhassa demiryolları ve taşıma hizmetlerinde kaçınılmaz bir usul olan bu usulün memleketimizde bilinmediğini açıkca göstermeğe kâfidir. Bilindiği üzere bu hattâ üçüncü mevki 60 kuruş ve birinci mevki 75 kuruş olarak tesbit edilmiştir. Halbuki bu iki mevki yolcularının aralarındaki satın alma gücü farkı 15 kuruşdan çok fazladır. Zira aynı yol bir tarafta gecekonđulara bir tarafta da zengin ve lüks villâlara uzanmaktadır.

Nufus artışını beklenen ve arzu edilen bir hâdis e kabul etmeden evvel yukarda ele aldığımız meselenin muhasebesini yapacak olursak toplumu idare etmede, devlet faaliyet ve gayelerinde bugünkü zihniyetten kurtulmanın zarurî olduğuna ilkel bir kavram ile dahi kanı getireceğimize şüphe yoktur. Nufus artışını toplumca iyimserlikle karşılamadan evvel bu artışın bilhassa âmme hizmetlerine olan talebin hacminde ve strüktüründe meydana getireceği artış ve değişikliği göz önünde tutmak mecburiyetindeyiz. Aksi halde bu artış başıboş bırakılmış insanlar topluluğunu bunların gelirlerinin müsaade ettiği bir hayat seviyesi içinde bırakacak ve devlet faaliyetinin medeniyet seviyesini tâyin eden âmme hizmetleri arzı şeklindeki tezahürünü geri bırakarak toplumu özden ve dışdan fakir görünüşlü kılacaktır.

Nufus Teorisi

Haydar Kazgan

Modern nufus teorisinde üç mühim safhayı birbirinden ayırt etmek lâzım gelmektedir. Birincisi demografik safhadır ve nufusun terkibi ile zaman içinde kaydettiği sayı kıymetini ele alır. İkincisi ise bio - social safhadır ve insan neslinin gelişmesinde biolojik faktörlerle sosyal faktörlerin ve bu arada iktisadî nizamın bir arada meydana getirdikleri tesirleri ele alır ve bu tesirlerin nufusun kalitesi ile olan alâkasını inceler. Üçüncüsü sosyo - ekonomik faktör olup nufus ile iktisadî ve sosyal müesseselerin münasebetlerini bilhassa yaşama standardı bakımından ele alır.

Şunu belirtmek yerinde olacaktır ki nufus teorisinde değişkenlerin çok olmasından ötürü bilhassa sebep ve neticeler yönünden matematik ifadeler kâfi gelmemektedir. Yalnız demografi bahsinde nufus artış ve azalmaları, o da mükemmel istatistikler sayesinde, karşımıza sağlam rakamlar olarak çıkmakta buna mukabil bu artış ve eksilmelerin sebep ve neticeleri kültürel iktisadî, sosyal, coğrafi olmakta ve insanların ruhi ve biolojik yapıları ile davranışlarına bağlı kalmaktadır.

Nufus teorisinin gayesi nufus hareketlerinin insanların refahına olan tesirlerini bulmak, araştırmak ve bunları bazı prensiplere bağlamaktır. Oysa ki, nufus siyaseti muayyen bir mahalle ve devreye bağlı kaldığı için teoriden ayrılmaktadır. İkisi arasındaki münasebet ise her siyasetin teorik esaslara bağlı kalması lüzumu ile izah edilebilir. Şöyle ki, nufusun hayat standardını yükseltmeyi gaye edinmiş bir nufus siyasetinde gerek teorik ve gerek hâdise olarak istenilen hayat stardardını tâyin eden tabii demografik ve teknolojik olayların objektif bir tarzda incelenmesi zaruri olacaktır. Aynı şekilde gayeye ulaşmak için hangi fak-

törlerin kontrol edilebileceğini ve bu kontrollerin nereye kadar uzanabileceğini de keza nüfus teorisi verecektir. Fakat bu uygunluk tahakkuk etmediği için nüfus siyaseti daima bir ideoloji meselesi olmakta, milliyetçilik siyasetine bağlanmakta ve ticarî birtakım gayelerin tahakkukuna ve sile teşkil etmektedir; Nitekim teorisinin kurallarından biri olan mantık ve müsbet ilime bağlı bir cemiyet olan eski Yunan'da nüfusun refah seviyesinin artırılması veya mevcut seviyenin muhafazası için doğan çocukların katli dahi göze alındığı halde sonraları bilhassa dinlerin ve adetlerin tesirile hisler mantığına galebe çalmış ve nüfus siyaseti fakirleşme bahasına da olsa nüfusun artmasını destekleyen bir «a priori» lige bağlı bırakılmıştır. Eski Yunan'da mantık vahşeti icap ettirince bundan kurtulma çareleri bu defa kolonizasyon yolile vahşetin en korkuncu olan istismar şeklini almıştır. Ve bu zamanımıza kadar devam etmiştir. Ana vatanın nüfus artışına rağmen refahını artırmak isteyen Avrupa kolonilerdeki yerli halkı sömürmek yoluna gitmiştir.

Nüfus teorisinin ilk yazarlarına ve kurucularına raslamak için yine eski Yunan'a gitmek lâzımdır. «Cumhuriyet» adlı meşhur eserinde Eflatun nüfus artışı ile refah seviyesi arasındaki münasebeti çok açık bir şekilde belirtmiştir. Ona göre ideal olan şehir nüfusu muayyen bir miktarı aşmamalıydı. Bunun için de doğumların kontrolünden başka çare yoktur. Aristo ise doğumu kontrolden ziyade meseleyi mülkiyet ve servet yönünden ele alıyor ve nüfusun bunların miktarına oranlı olarak bırakmak lâzım geldiğini ileri sürüyordu. Ona göre serveti olmayanların fazla çocuk yapmayacakları tabii telâkki edilmek lâzımdı.

Roma'da yükselme ve istilâ devrinde nüfus meselesi tamamen nasyonalist açıdan ele alınmış ve ana vatan nüfusunun çoğalması için tedbirler düşünülmüş ve tatbik edilmişti. Büyük Oğüst bilhassa asillerin fazla çocuk yapmalarını kanunlar yolile mecbur etmişti. Roma'da asillerde doğumların düşüklüğü imparatoru endişeye düşürmüş ve böyle bir tedbir almak zorunda kalmıştı. Aynı nevide tedbirler 1623 de İspanya'da ve 1666 da Fransa'da Colbert'

in çıkartmış olduğu kanunla yeni zamanlar Batı'sında da görülmüştür.

Orta Çağ Avrupasında Hristiyanlığın hâkimiyeti nüfusun çoğalması aleyhinde hiçbir tedbir alınmamasına sebep olmuş, bu arada bazı yazarlar nüfus çoğalması aleyhinde eserler yazmışlardır. Rönesansla beraber mesele felsefe ve milliyetçilik cereyanları içinde büyük önem kazanmış ve bir taraftan kurulmakta olan büyük siyasi topluluklar nüfus artışı yönünde bir siyaset takip ederken, diğer taraftan meselâ Machiavelli «Discorso sopra la prima decadi Tito Livio» adlı meşhur eserinde nüfus artışı ile açlık arasında pozitif bir bağ bulunduğunu iddia etmiştir. Keza Botero «Delle Cause della grandezza delle città» adlı eseriyle 1588 senesinde yani Malthus den aşağı yukarı iki asır evvel nüfus artışının durdurulmasının yaşayanların refahını artırmak için şart olduğunu söylemiştir. Bunu takiben birçok Fransız, İngiliz ve Alman yazarları 17. ve 18. asırlarda Malthus nazariyesini hazırlayan fikirler ileri sürmüşler, nüfusun artışı üzerinde ısrar eden nasyonalist teorilere hücum etmişlerdir.

Fakat bu fikirler başka fikirleri öne sürmek için bir vasıta şeklinde kullanıldığı için pek o kadar nazarı dikkati çekmemiş, ancak Malthus'dan sonra bir kıymet kazanmaya başlamıştır. Nihayet Malthus 1798 de «Essays on the Principle of Population»ı neşretmiştir. Fakat bu kitabın ilk etkisi bugün bize aksettği şekilde olmamıştır. Fransız İnkılâbı dolayısıyla büyük bir endişeye kapılmış olan İngiliz ve diğer memleketler asilleri Godwin ve Condorcet'nin radikal nüfus siyasetini tenkit etmek ve ihtilâli nüfus artışına bağlamak için bu eseri bir koz olarak kullanmışlardır. Bilindiği üzere bu kitabın ancak birkaç sayfası Malthus'un bugün bize intikâl eden nüfus nazariyesini açıklamaktadır. Buna göre nüfus artışı gıda ve barınma arzının çok üstünde bir seyir takip etmektedir. Malthus'un ifadesine göre nüfus geometrik olarak artarken, beslenme vasıta ve imkânları ancak aritmetik olarak artmaktadır. Bunun da neticesi açlık, ahlâk sükûtu ve bunun milletler arası bir ifadesi olan harplerdir. Malthus'un bu ana

fikri o sıralardaki dünya ve bilhassa Avrupa olaylarına tamamen uyduğu için ilmi bir değer de kazanmıştır. Nitekim 1791 ile 1815 arası Avrupa'da muhtelif sebepler yüzünden yani harpler, başta verem olmak üzere yetersiz gıda rejiminin sebep olduğu diğer hastalıklar 10 milyon insanın vakitsiz yani genç yaşda ölmüş bulunuyordu. Bu sebeble hâdiseleri bizzat yaşayan Malthus kitabının ikinci baskısında (1803) nüfusun artmasına karşı alınması lâzım gelen tedbirlere temas etmişti. Malthus bu tedbirlerin başında o zaman için yeni olabilecek bir ahlâk anlayışını koymuştu: kabil olduğu kadar geç evlenmek ve evlenme dışı hiçbir cinsî temasda bulunmamak. Bunun için de hristiyanlığa sığınır ve hristiyanlığın ihtiraslarımıza hâkim olmayı öğrettiğini hatırlatarak tabiat kanunlarından sıyrılan bir insanlık peşinde koşuyor. Fakat bedbinliğini yine de yenemiyor, sefalet, fazilet ve kötülük arasında bocalayan bir insanlığı kurtarmanın kolay olmayacağına inanmış bir kimse olduğunu her halile belli ediyor. Fakat asıl fikri sefaleti yenmek için fazilet kâfi gelmediği takdirde kötülüğü meşru görmekten başka çare olmadığını yani nüfus artışlarının nüvesi olan evlenmeleri durdurarak faşizlik müessesesinin kabulünü bir çare olarak görüyor.

Fakir ve işçi sınıflarının durumlarına temas eden Malthus, bunların refah seviyesinin ancak sayılarının çoğaltması durduğu zaman artacağını söylemiştir.

Malthus'un nüfus teorisi bir taraftan bilhassa Ricardo ve diğer iktisatçılar tarafından ipotez şekline konularak diğer iktisadi meselelerin ve kanunların ortaya çıkarılmasında kullanılmış, bilhassa iktisadi düşüncenin hâkim olduğu fikri cereyanlarda ana fikir olmak istidadını göstermiştir. Bu yönde iktisat teorisi uzun müddet Malthus teorisinin çerçevesinde kalarak «bedbinlik» ifade eden bazı neticelere varmıştır.

Malthus'un nüfus nazariyesi tabiatile bir taraftan da tenkit edilmiştir. Yapılagelen bu tenkitleri başlıca iki kısmında toplamak gerekir. Birinci grupta psikolojik, etik ve dini olanları toplamak icap eder. İkinci grupta ise ekonomik faktör yalnızdır. Birinci grup hristiyanlığı, insanlık

ahlâkı ve insanın kendine has davranışlarını öne sürerek insanlığın hiç olmazsa hristiyanlığın sefalet, kötülük getiren bir nüfus çoğalmasını önleyecek vasıflara sahip olduğunu ileri sürmekte idi. Hristiyanlık, Batı'da yerleşmiş olan ahlâk kuralları ve nihayet bu ikisine bağlı kalan insan davranışlarını daha iyi bir insanlık yolunda kontrol ve ayarlayacaktır. Bu fikrin yanında ikinci grupta toplanan fikirler meseleyi ilmi açıdan ele almışlardı. İddiaya göre bir taraftan yeni toprakların ziraate açılması ve diğer taraftan mevcut istihsal usullerinde verimliliği artıran usullerin kullanılması beslenme, giyinme ve barınma imkânlarını nüfus artışının hızından daha hızlı bir şekilde çoğaltmaktır. Bilhassa 1915 den sonraki Batı dünyası ve bu arada Amerika ve kolonilerin sağladığı iktisadi gelişme ikinci grubun Malthus nazariyelerine karşı olan fikirlerini ilmi yönden haklı çıkaracaktı. Fakat bu çok kısa sürmüştü. Dünya 1850 senelerine doğru büyük iktisadi çöküntülere maruz kalmıştı. Bu defa yeni bir felsefe ekonomik düşüncenin her düşünceye hâkim olduğunu iddia ederek, nüfus artışının bir vakia olduğunu ve mevcut siyasi ve iktisadi nizamın tabii bir neticesi sayılmak icap eden çalışan sınıfların sefaletini sadece nüfus artışına bağlamanın doğru olmadığını iddia edecektir. Sosyalizm adını alan bu felsefe, bu iktisadi doktrin Malthus'un haber verdiği sefaletin nüfus artışının tabii bir neticesi olmayıp mevcut kapitalist nizamın hatası olduğunu kabul ediyordu. Bunun için de çareler bu felsefenin muhtelif dallarına göre değişmekte idi. Bir kısmı buna bazı çareler düşünüyor bir kısmı ve bu arada K. Marx işçi ihtilâlinin en kısa zamanda tahakkuku için çareleri bir tarafa bırakıp, sefaletin tahammül edilmez hale gelinceye kadar müdahalede bulunulmamasını istiyordu. Ona göre artan nüfus artan işçi sınıfı, azalan kapitalist zümre demek olduğundan bu çoğalmanın ihtilâlin zaferle neticelenmesi için arzu edilen bir hal kabulü icap ediyordu. Aynı şekilde ondan sonra gelen bir Fransız sosyalisti Jean Jaurès sosyalizmin işçi sınıfının çoğunluğu teşkil etmesi yani nüfus artışı ile iktidara gelebileceğini düşündüyordu. Zira ona göre demokraside iktidar çoğunlu-

ğün idi ve bu demokrasinin en iyi idare şekli olduğunu ileri sürüyordu.

Neo-Marksistler ve bu arada Rosa Luxemburg ise iktisat teorisinin zamanımızdaki gelişmesinden istifade ederek kapitalist ekonomilerin fazla tasarruf yani sermaye teşekkülünden ve teknikde kaydedilen ilerlemelerden dolayı bir talep düşüklüğü meydana geldiğini depresyonların kaçınılmaz olduğunu söylemektedir. Böylece bu memleketlerde geniş bir kitle yani işçi sınıfı tabii kaynaklar servet ve bunları işletecek bilgi ve teknik olmasına rağmen daima sefalet veya istihlâk düşüklüğü ile tehdit edilmektedir. Oysa ki sosyalizmde fazla tasarruf yoktur ve gelir tevziindeki eşitlilik talep düşüklüğünü önlemek suretile istihdam seviyesinin işsizlik meydana getirecek şekilde düşmesini önlemektedir. Bu itibarla sosyalist bir ekonomide nüfus artışı istihsal artışı ile beraber yürüyeceğinden bunlar arasındaki muvazenesizliğin sebep olduğu bir kısım halkın sefaleti önlenmiş olacaktır.

Nihayet günümüzde Malthus'un nüfus nazariyesini haklı çıkarmamak için sarfedilen gayretler bakımından iyimser olmak artık bir iktisadi rejim meselesi olmaktan çıkmıştır. Her iki dünya da sefaleti önlemek için kendi imkân ve vasıtalarını seferber etmiş durumdadır. Farklı olan bizce felsefedir, metodlar değildir. Zira artık dünyada 19. asır kapitalizminden eser olmadığı gibi sosyalizm kurucularının tasavvur ettikleri aleme başka yollardan da gidilebileceği anlaşılmıştır. Bu ise iktisadi konularda felsefeden kaçınmak, pragmatist olmak nihayet belirli ipotazlerden hareket ederek plânlarla gayeye varmaktır.

o

İ M E C E

Aylık eğitim ve öğretim Dergisi

Mayıs sayısı çıktı

P. K. 802, İstanbul

Dünya Nufusu

Julian Huxley

Dünyanın etrafında benim gibi geziye çıkan bir insanın artan nüfusun istihsal kaynaklarına yaptığı tazyikin etkisi altında kalmaması imkânsız. Çinde, Javada yoğun insan kalabalığı, Japonya ve Hindistanda doğurganlığın sınırlanması için yapılan çabalama; toprak aşınması, ormanların yokolması ve bazı hayvan türlerinin ortadan silinmesi nüfus artışının tarihimizin yeni ve korkutucu bir safhasını açtığını gösteriyor.

Bu korkutucu artış 1954'te Roma'da toplanan ve dünya nüfusu üzerinde 5 yıllık bir çalışmanın sonuçlarının tartışıldığı bir konferansta açıkça ortaya konmuş bulunuyor. Bugün dünya nüfusu 2,5 milyarın üstünde ve her yıl 34 milyon, her saat başı 4 bin artıyor. 20. yüzyılın başlangıcına kadar yıllık artış oranı, bileşik faizle, % 1'in altında olduğu halde günümüzde yükselerek % 1,33'e varmış. Ötümüzdeki yıllarda bu oranın daha da yükselmesini bekleyebiliriz.

1650-1920 yılları arasında dünya nüfusu iki defa iki misli bir artış gösterdi: ilk iki misli artış iki yüzyılda tamamlandığı halde, ikincisi için yüzyıldan az bir süre gerekti. Bugünkü artış oranı ile 1920-80 yılları arasında tekrar bir misli çoğalmış olacak.

Nüfus artışı gerçekte farklı gelişme safhaları gösteriyor: ilk safhada gerek doğum gerek ölüm oranlarının

Dünyaca tanınmış biyoloji âlimi Julian Huxley'in burada derlediğimiz denemesi bir dünya gezisinden sonra 1954 yılında kaleme alınmış ve ilk defa 1956 yılında «Dünya Nufusu» başlığıyla Scientific American dergisinde yayınlanmıştır.

yüksekliğinden ötürü nüfus ancak pek düşük bir oranla artabiliyor. İkinci safhada ölüm oranı sür'atle düştüğü halde doğum oranı değişmediğinden nüfus sür'atle çoğalıyor. Üçüncü safhada ise ölüm oranı ile beraber doğum oranı da düştüğünden düşük bir artış oranında karar buluyor.

Batı Dünyasında ölüm oranındaki düşüş pek uzun bir süreyi gerektirdiğinden bu arada şehirleşme, sanayileşme gibi olaylar doğum oranını da etkileyebilmiş, nüfus artışı böylece kendiliğinden sınırlanabilmisti. Günümüzün geri kalmış memleketlerinde ise olaylar başka bir şekilde seyreliyor : ölüm oranı birkaç yıl içinde yeni ilaçlarla sür'atle düştüğü halde doğum oranında hiçbir değişiklik olmuyor. Gerçekten, bütün geri kalmış memleketlerin yılda % 2-3 gibi korkutucu bir nüfus artış oranı gösterdiğini ve dünya nüfusunun yarıdan fazlasının bu memleketlerde bulunduğunu düşünürsek telaşlanmamak imkânsız : çünkü insan oğlu küremizin kanseri olmak yolunda.

Bazı iyimserler sanayileşme, yeni toprakların işlenmesi ve bilimsel araştırmaların besi imkânlarını da geliştireceğini ileri sürmekte : ancak bunun gerçekleştirilebilmesi için büyük kapital yatırımlarına, bilgiye ve uzun bir zamana ihtiyaç var. Nüfus artışı ise daima besi maddeleri üretimi ile aradaki yarışı kazanıyor. Dünya Sağlık Teşkilâtının tahminlerine göre dünya nüfusunun 2/3'ü yeter derecede beslenememekte. Üretimin sadece artan nüfus değil bu kütlenin de beslenmesini sağlayacak çapta artırılması ise imkânsız.

Öyleyse bunun çaresi nedir ? Tek çare bir nüfus siyaseti güdülmesi. Geri kalmış memleketler kendi kaderleri için kararı bugün kendileri vermekte. Artık nüfus kalabalığındaki kuru bir artışın amaç sayılması, nüfus artışının doğurduğu meselelerin kaçınılmaz olduğu yolundaki yanlış inançlarını terketmeleri gerekiyor. Yaşamının niteliğinden ayrı olarak insan sayısının bir kıymeti olduğu düşüncesi hiçbir gerçeğe dayanmamakta.

Aşırı yoğun nüfus, günlük ekmekten gayri insanın bütün ihtiyaçları için sağlayabileceği tatminleri sınırlamakta : sür'atli nüfus artışı şimdiden kendi amaçlarını baltalı-

yacak büyüklükte şehirler yaratmış, insanı tabiatın güzelliklerinden uzaklaştırmış bulunuyor. Dünyanın daha az yoğun nüfuslu yerlerinde dahi ormanların yok edilmesi, hayvan türlerinin yeryüzünden silinmesiyle beraber çayır-
ların otlakların sanayi merkezi haline getirilmesi eğlence, gezme, insan eli değmemiş tabii güzellikleri seyretme gibi ihtiyaçlarımızı tatmin edilmez hale getiriyor.

Şimdilik gayemiz nüfus artışını üretimdeki artışa göre sınırlamak olmalı; bizden sonraki kuşaklar da böylece dünya nüfusunun aşağı yukarı aynı seviyede kalması imkânı üzerinde düşünmek fırsatını elde edecekler.

Bu genelleştirmelerin ışığı altında bazı memleketlerin nüfus artışı meselelerini incelememiz daha kolaylaşmış olacak. İkinci Dünya Harbinden sonra dünya tarihinin en ilgi çekici olaylarından biri Hindistan ve Japonyanın doğum kontrolünü milli politika olarak benimsemeleri oldu. Japonyanın 90 milyonluk nüfusu küçük İngiliz adalarının birbuçuk misli büyüklüğünde bir alana sıkışmış; bugün nüfusu yılda % 1'in biraz üstünde arttığına göre önümüzdeki 10 yıl zarfında 100 milyonluk nüfus bu dağlık ve ekilebilir yüzeyi pek dar alanda daha da sıkışmak zorunda kalacak. Sanayi veya ticaret kesimlerinde ne kadar önemli olursa olsun bir gelişmenin bu nüfus artışını karşılamayacağını gören Japon hükümeti ciddi bir nüfus kontrolü siyaseti gütmekten başka çıkar yol olmadığını kavramış bulunuyor. Japon Sağlık Bakanlığı Nüfus Enstitüsü ücret ve vergi politikasının «büyük aile»yi teşvik etmekten kaçınması, sağlık hizmeti olarak halka doğum kontrol vasıtalarının dağıtılması, okullarda aile plânlamasının öğretilmesi, kadınlara doğum kontrolü için gerekli bilginin verilmesi için tedbirler alınmasını tavsiye etti. Eğer bu tedbirler başarılı olursa sadece Japonya bir felâketten kurtulmuş olmayacak, aynı zamanda diğer memleketler için de iyi bir örnek olacak.

Hindistanın nüfus meselesi ise daha başka: şimdi nüfus artışı % 1,33 yani A. B. D.'deki yıllık artış oranının altında olmakla beraber ölüm oranı henüz düşmeye başlamış. Avrupa memleketlerindeki iki katı olan doğum

oranı ise hiç de düşecek gibi gözükmüyor. Eğer ölüm oranı Sağlık Bakanlığının umduğu seviyeye inerse, yılda 8 milyon kişi nüfusa ilâve olacak demektir. Bugün dahi Hindistanda nüfus açlıktan ölme sınırında yaşamaktadır. Gelenekler, cehalet, tabular ilerleme gayretlerini engelliyor. Ekilişe açılacak yeni toprak pek yok. Ormanların yokolması sonucu evlerde tezek yakılması toprağı tabii gübre-den yoksun bırakmakta. Nüfusun bugünkü mütevazı artış oranı dahi her yıl nüfusa 5 milyon kişi ilâve etmekte.

1947 yılında bağımsız Hindistan doğduğu zaman yeni hükümet aşırı yoğun nüfus ve nüfus artışının memleketin refahını ve gelişmesini sınırladığını kavramakta gecikmedi: doğum kontrolü ilk 5-yıllık plânın amaçlarından biri olarak ileri sürüldü. 1952'deki kıtlık ise bu çabanın kuvvetlenmesine yolaçtı. Hindistan hükümeti bir taraftan ziraî üretimi artırırken diğer taraftan da memleketin sanayileşmesini sağlamaya çalışıyor. Ancak, nüfus kontrolü olmaksızın sadece sanayileşme yolile Hindistanın nüfus meselesinin çözüleceğine de inanmamakta.

Asyadaki Endonezya, Java, Bali, Tayland, Fiji adaları gibi memleketlerin nüfus meselesi de Hindistan ve Japonyaninkinden daha az ciddi değil. Bu memleketlerin artan nüfusu ile beraber artan sefaleti karşısında gelişmiş memleketler bir utanç duymakta. Geri kalmış memleketlere yapılan ekonomik ve teknik yardım da bu utancın bir sonucu. Ancak, bu yardımlar hiçbir zaman bu memleketlerin meselelerini çözümleyecek çapa varamamakta. Geri kalmış memleketlerin de bu çabalara usla yönetilen çok çalışma ve nüfus artışını kontrol yolile iştirak etmeleri gerekiyor.

Nasıl atom gücünün yarattığı tehlike Hiroşima'dan sonra hepimizi bir dünya harbinden kaçınmak için uyardı ise umarım ki Roma'da 1954 yılında toplanan konferanstan sonra vardığımız sonuçlar hepimizi dünyadaki nüfus artışının tehlikeleri hususunda uyarmış olsun.

Derliyen : Gülten Kazgan

Nüfus Artışı ve İktisadî Kalkınma

Haydar Kazgan

İtalya'da «Sacro Cuore» Katolik üniversitesi profesörlerinden Rasquale Saraceno'nun «Lo Sviluppo Economico dei Paesi Soprapopolati» adlı kitabından derlenmiştir.

Nüfus artışı iktisadî kalkınmaya ancak bir memleket veya bir mahal nüfusunun mevcut tabii kaynaklar ve sermaye eşyası miktarı ve bunların tedarik edilebilecek olanlarının mecmu kıymetine kıyasen optimum denilen hacmi aşmadığı takdirde bir müşevvik olabilir. Bu optimum hacim aşılmadığı takdirde nüfus artışı bu halde istihsal edilen mal ve hizmetlerin piyasasını genişletmek suretile daha üstün bir iş bölümüne imkân verir, ihtisaslaşmayı teşvik eder, işletmelerin optimum cesametlere ulaşmalarını sağlar, ve bu şekilde içden ve dıştan tasarrufların azamileşebileceği bir modern sanayiî kurulmasına ve büyümesine yardım etmiş olur. Bu hususta bize kati bilgiyi verecek olan ölçü gelirdir. Meselâ İngiltere 1800 senesine nazaran bugün dört misli olan bir nüfusa sahiptir buna mukabil fert başına gelir bu memlekette o tarihten bu yana devamlı surette bir artış göstermiştir. Aynı husus A. B. D., Avustralya ve Batı Avrupa memleketleri için de varittir.

Buna karşılık nüfus optimum cesametî üstüne çıktığı takdirde munzam bir nüfus artışı iktisadî kalkınma ve yaşama seviyesinin daha iyiye gitmesini önleyen ve tesiri çok büyük bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu hususta aşağıdaki yorumlarda bulunmak mümkündür :

a) Aşırı nüfus halinde munzam bir nüfus artışı marjinal altı kaynakların yani o ana kadar rantabl olmadıkları için işletilmeyen kaynakların kullanılmasına, işletilmesine sebep olur ve bunların işletilmesi ancak yüksek maliyetleri bahasına mümkün olur. Meselâ İtalya'da ziraî ve yer altı kaynakların dünya maliyetlerinin çok üstünde maliyetlerle işletildiği bir hakikattir. Bunun sebebi nüfustaki devamlı artıştır.

b) Geri kalmış memleketlerde görülen yüksek doğum ve ölüm oranları şunu göstermektedir ki bu memleketlerde hiçbir zaman müstahsil olacak yaşa gelmeyecek olan çocukların geçindirilmesi büyük servet kayıplarına sebep olmakta, diğer taraftan müstahsil olan ömürlerin kısa sürmesi umum nüfusun çalışan nüfusa olan oranını yani müstehtliklerin müstahsillere olan oranını yükseltmektedir. Nüfus artışıdaki dinamizmin ne gibi neticeler doğurduğu bazı hesaplar neticesinde meydana çıkmış bulunmaktadır (1). Şöyle ki geri kalmış memleketler ileri memleketlerdeki nüfusun yaşlara göre terkibine ve bu memleketlerde mevcut sağlık tesis ve imkânlarına sahip bulundukları takdirde bunlarda nüfus başına gelirin % 20 hattâ % 30 artacağı tesbit olunmuştur. Meselâ yapılan hesaplara göre Hindistanın millî gelirin aşağı yukarı % 22,5'ü onbeş yaşına varmadan ölen nüfusun hayatını idame ettirmek için kullanılmaktadır. Aynı oran İngiltere için sadece % 6,5 dir (1). Şuna işaret etmek yerinde olacaktır ki Colombo planı gereğince yapılması kararlaştırılan yatırımların finansmanında Hindistanda millî gelirin sadece % 4 - % 6 sının kullanılması mümkün sayılmıştır. Demek oluyor ki bu memleket millî gelirin % 22,5 den daha azını 15 yaşından evvel ölen nüfusuna sarfettiği takdirde yatırım nisbeti % 6 nın üstüne çıkabilecektir.

c) Yüksek bir nüfus kesafeti ve devamlı nüfus artışı

(1) Ghosh «Pressure of Population and Economic Efficiency in India».

J. J. Spengler «The Population Obstacle to Economic Betterment».

iktisadi gelişme halinde bulunan bir memlekette gerek bölgeler ve gerek iktisadi sektörler arasında her türlü hicret ve kaymaları imkânsız kılar. Bu da daha yaygın ve daha yüksek bir devlet harcama politikasını icap ettirecektir. Nitekim geri kalmış bölgelerin iktisadi ve sosyal kalkınması için yapılagelen devlet yatırım ve harcamaları ancak uzun vadede gerçekleşebilecek bir kalkınmanın müşevviki olduğu için, bu arada geçen zaman zarfında bunlar boşa giden harcamalar tesirini verecektir.

d) Bir memlekette nüfusun devamlı surette artışı tasarruf kabiliyetini de tehdit etmektedir. Dahilde bu tasarruf kabiliyetine bağlı olan sermaye teşekkülü aynı zamanda yabancı sermayenin içeriye celbine de bir ölçü teşkil ettiği için, tasarruf azlığı sermayesizliği iki yönden hazırlamış olmaktadır. Nitekim yapılan hesaplara göre geri kalmış gelişme halinde olan bir memlekette yabancı sermaye celbi ile dahilden temin edilen sermaye ile finanse edilen yatırımların nisbeti, teknik ve ekonomik sebebler dolayısıyla 1/3 eşittir (2).

Demografik faktörün iktisadi gelişmeye mâni teşkil eden başlıca yankılarını gördükten sonra bunlara karşılık geri kalmış bir memlekette yapılması lâzım gelen başlıca demografik-ekonomik işlemleri aşağıdaki şekilde yorumlayabiliriz. Bu yorumlarda göçler konu dışı bırakılacaktır.

a) Ziraatte çalışan nüfusu azaltmak, aynı zamanda zirai tesis ve aletleri mükemmelleştirmek teknik bilgi ve usulleri geliştirmek.

b) Ziraatin dışında bilhassa sanayi ve hizmetler sektöründe yeni iş imkânları yaratmak.

Sanayileşme hareketine sıkı sıkıya bağlı olan nüfus artış nisbetinin düşürülmesi, çok uzun vadede olmak şartıyla, daha iyi bir muvazenenin tesisine ulaşılmasını kolaylaştırabilir.

(2) Colombo plânında Hindistanda bu nisbet 1951-52 devresinde 1/1 iken 195-57 de 1/3 olarak hesaplanmıştır. Buna sebep mecmu yatırımlar içinde iktisadi gelişme dolayısıyla yatırımların zamanla artan ölçüde dahili imkânlarla finanse edileceğidir.

Muvazenenin tesis edilebilmesi yani iktisadi gelişmenin refah seviyesini artırabilmesi için, sanayileşme yoluyla sadece artan nüfus için iş imkânları temin etmekle iktifa etmeyip bir kısım zürrayı ziraatten alıp sanayide istihdam etmek icap edecektir. Sanayide gerçek bir gelişme ise ancak sosyal sermaye yatırımlarının aynı nisbette geliştirilmesi, sanayileşme ile artacak olan şehirlerde mesken ihtiyacının karşılanması ve nihayet şehirlere biriken halkın gıda ihtiyacını karşılamak için ziraî maddelerin istihsalinde eski seviyenin üstüne çıkarılması halinde istenilen neticeyi verecektir. Oysa ki nüfus artışı problemi ile karşı karşıya olan bir memlekette ziraî istihsalin artırılması ancak mevcut mülkiyet rejiminin reforma tâbi tutulmasını icap ettirir ki bu da bilindiği gibi kısa vadede bir istihsal artışı elde etmeğe imkân vermeyecek kadar yüksek maliyetler ve birtakım siyasî meseleler doğurur.

Bütün bu söylediklerimiz geri kalmış ve bilhassa nüfus artışı problemi ile başbaşa olan geri kalmış bir ekonomide iktisadi gelişme makinasının harekete geçebilmesi için neden bir «asgari yatırım dozu»ndan bahsedildiğini izah etmektedir. Bu asgari doz nüfus artışı nisbeti ne kadar yüksek olursa o kadar yüksek bulunması lâzımdır. Bu suretle yeni yatırımların otomatik olarak gerek bir memleket içinde ve gerek bütün dünyada tevzi olunacağını iddia eden klâsik gelişme şemalarından ne kadar uzak olduğumuz meydana çıkmış oluyor. Nitekim Colombo plânında gaye nüfus artışı hâdisesile ile karşı karşıya bulunan iktisaden geri kalmış bir memlekette altı yılda yapılacak iki milyar Sterlin kıymetindeki yatırımların plân başındaki refah ve seviyesinin altına düşülmesini önlemek gayesine bağlanmış ve ancak uzak istikbal için daha üstün bir refahın esaslarını ortaya koyacağı düşünülmüştür.

F. A. O. nun yaptığı bir etüde göre aşırı nüfuslu bir memlekette millî gelirin % 10 - % 15 nisbetinde yıllık safi yatırımlar asgari fakat sabit bir iktisadi gelişme imkânını vereceğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Sayım yılları ve köyler — şehirler itibariyle Türkiye nüfusu

Yıllar	Şehirli nüfus	Şehirli nüfusun genel nüfusa oranı	Köylü nüfus	Genel nüfus	Sayım yılları arasında yıllık artış oranı
1927	3.302.974	0,232	10.947.026	14.250.000	0,015830
1935	3.802.642	0,235	12.355.376	16.158.018	0,017395
1940	4.346.249	0,244	13.464.701	17.820.950	0,010650
1945	4.687.102	0,249	14.103.072	18.790.174	0,021970
1950	5.244.337	0,257	15.702.851	20.947.188	0,027450
1955	6.873.259	0,285	17.248.519	24.121.778	0,02930
1960	8.858.347	0,330	18.951.484	27.809.831	

İ. U. M. Aylık İstatistik Bülteni, No. 61 s. 148, ve 1960 Genel Nüfus sayımı, (Yayını No. 408) S. 17'den alınan rakamlarla hazırlanmıştır. Yıllık artış oranları logaritma üzerinden hesaplanmıştır.

Hazırlayan : G. K.

SORUŞTURMA

1 — Türkiye, dünya nüfusunun artışı bakımından, Meksika'dan sonra ikinci gelmektedir. Bu artışın, dünya nüfus istatistiklerinde, ekonomik bakımdan gelişmemiş memleketlerde olduğu görülmektedir. Bu yüksek artış oranının Türkiye'nin ekonomisinde bir dengesizlik yarattığı ileri sürülüyor. Bu düşünceye katılıyor musunuz ?

2 — Bu yüksek nüfus artışı karşısında ne gibi ekonomik tedbirlerin alınmasını düşünüyorsunuz?

3 — Nüfus artışının kontrol altına alınmasını ister misiniz ?

CEVAP: 1

1 — Üretim elde etmek için emek ögesi gerektir. Ülkemizin doğal kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirmek için gerekli bir nüfus vardır. Bunun bugünkünden daha çok olduğu kanısındayım. Bununla beraber Türkiye’imizde artışın belli bir tabakada yoğunlaşması, yüksek artışa sağlık, bilgi v.s. yönlerinden gerekenlerin yapılamayışı ve yine bu artıştan elverişli alanlarda çok az faydalanılışı ekonomimizde bir dengesizlik yaratmaktadır.

2 — Özetce güdümlü bir ekonomi takilbedilmelidir.

3 — Emeği, optimum nüfusu ve nüfus artışının kontrol altına alınmasının tatbikattaki güçlüklerini de düşünererek, hayır.

Y. Müh. Mustafa Cengiz Dökmeci

o

TÜSTAV

BİLGİ KİTABEVİ

Kitap — Kırtasiye — Yayın

Başkent aydınlarının bütün yayınları günü gününe izliye-bilmelerini sağlayan tek kitabevi Bilgi Kitabevidir.

Sakarya Cad. 4-A-B, Yenışehir

A n k a r a

CEVAP : 2

1 — Türkiyede nüfus artış nisbeti, millî gelir artış nisbetinden düşüktür. Ancak iktisaden gelişmiş memleketlerde nüfus artışına nazaran, millî gelir artış temposundaki sür'ati ve yüksek nisbeti düşüncelerimiz, ekonomik bakımdan geri kalmış memleketimiz için dengesizliği tabii karşılamak icap eder.

2 — Refahın artırılmasına matuf bilûmum ekonomik tedbirler.

3 — Yukardaki düşüncelerimizin neticesi olarak nüfus artışının kontrol altına alınmasına taraftarım. Yalnız nüfusumuzun kısmı azamının okuma, yazma bilmediğini, köylünün yegâne eğlencesinin çocuk yapmak olduğunu ve dini akidelere aykırı sayılabilecek bu teklifin memleketimizde reaksiyon göreceğini ve muvaffak olamayacağını tahmin ediyorum.

Mali analist : Nâmık Türesinler

0

15 Mayısta çıkıyor

Jean - Paul Sartre

ÇAĞIMIZIN GERÇEKLERİ

Çevirenler :

Sabahattin Eyüboğlu — Vedat Günyol

ÇAN YAYINLARI

CEVAP : 3

1 — Türkiyede, son yıllarda sağlık ve hayat şartlarında görülen gelişmeler ölümleri azaltmış, dolayısıyla nüfusun artmasına yol açmıştır. 1950 de % 2 ye varmış bulunan artma nisbeti, bugün % 3 gibi dikkati çeken bir değere ulaşmış bulunuyor. Bu rakam, her gün 2000 den fazla yeni Türkiyelinin hayata karışması demektir. Aynı topraklar üzerinde aynı haklarla yaşamaya başlayan Yeni Türkiyeliler, «The Economist»in bundan bir süre önce belirttiği gibi, Türkiyenin gelecekteki hattâ bugünkü perspektifi ni kaplayan en önemli problemidir.

Nüfusun beslenmesi, ileri ülkeleri bile düşündüren bir dâva olduğuna göre, az gelişmiş bir memleket olarak bu derece çabuk artışımızın, aslında yetersiz olan iktisadi imkânlarımızın sınırlarını zorlayışı tabiidir. Üstelik iktisadi kalkınma hareketine geciktirici ve durdurucu bir unsur olarak tesir etmektedir. Bu sebeble en az mevcut iktisadi seviyeyi elde tutabilmek için, net milli gelirin de % 3 artması gerekmektedir. Aksi takdirde «iktisadi fakirleşme», yani dengesizlik doğacaktır.

2 — Alınacak tedbirlerin başında, bir an önce zaruri yatırımlara gidilmesi söylenebilir. İstihsal artışını gaye alan yatırımlar, su kaynaklarının geliştirilmesini sağlayacak; ziraî verimi kararlı ve yüksek bir seviyeye ulaştıracaktır. Böylece işlenmiyen topraklar değerlendirilebilecek, erozyon önlenecektir. Geniş sulama şebekeleriyle kuru ziraatten sulu ziraate geçmek mümkün olacaktır.

Ancak ziraat sektörüne yapılan yatırımların iktisadi bakımdan verimsiz bir hale gelmemesi için Türkiye'de ziraî ve sınaî kalkınma aynı zamanda ele alınmalıdır. Geliştirilmelidir. Bu arada Genç Türkiyelilerin yetiştirilmesi konusunda, yapılacak yatırımlarında paralel bir faaliyet

yönü taşınması gerekir. İnsan unsurumuz için en faydalı yatırımın, ilk öğretim seferberliğinden ziyade pek çok Anadolu Üniversitelerinin kurulması yolunda olduğuna inanıyoruz.

3 — Bunu uygun görmüyorum.

Y. Müh. — Ö. Uğur KÖKDEN,

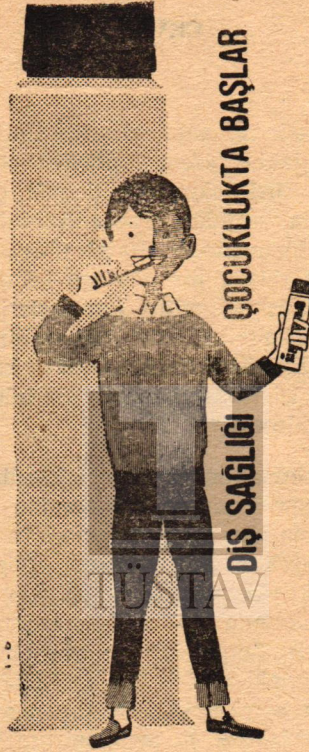
CEVAP : 4

1 — Türkiye nüfusunun bugünkü nispetteki artışının, şimdilik alarme edecek bir seviyede bulunmamakla beraber memleketimizde bir dengesizlik yarattığına inanıyorum.

2 — Bu dengesizliği önlemek ve Millî Gelirin terekkübü üzerindeki tesirini yumuşatmak için bir takım ekonomik tedbirler alınması gerekmektedir. Bu tedbirlerin nelerden ibaret olduğunu araştırıp, tespit ve münkaşa etme vazifesinin, iktisatçılara ve iktisat laboratuarlarına düştüğünü sanıyorum.

3 — Nüfus tezayüdünün bugünkü temposunu yavaşlatmak için memleketimizde de «doğum kontrolü» yapmak zarureti vardır. Doğum kontrolü, sanıldığı gibi münhasıran eşleri kısırlaştırmaktan ibaret değildir. Bilgili bir doğum kontrolü tatbik edildiği takdirde, doğumların sıklığı şartlarla düzenlenmesi ve dolayısıyla nüfusumuzda mütşahede edilen şiddetli artışın makûl bir seviyeye gerilemesi mümkün olabilecektir.

Doç. Dr. Halûk Cillov

ipana

ANTI ENZYM WD 9 LU

DİŞ MACUNU

YENİ UFUKLAR'A ABONE OLUN,
ABONE BULUN :

0

CEVAP : 5

1 — Türkiyede nüfusun artış hızının çok yüksek olması, ekonomimizde bir «dengesizlik»ten çok bir durgunluk yaratmaktadır. Türk ekonomisini pek çok kesimlerinde, özellikle tarımda, seneden seneye iktisadi faaliyet başlangıç noktasına dönmektedir. Hattâ nüfusun artışı sebeble başlangıçtan da düşük bir noktaya gelmektedir. Bu ise, ekmek peşine düşmüş nüfus hareketleri yaratmaktadır. Nüfus hareketlerinin beslediği hızlı şehirleşme; sanayileşme olmadığı takdirde, iktisadi rantları, kısır kazançları artırıcı, gelir bölüşümü farklarını derinleştirici bir etken olarak sürüp gidecektir.

2 — Çare ekonomimizin, kendi kendini tekrardan kurtulup, sadece bazı kesimler bakımından değil, bütünü itibarıyla bir büyüme süreci içine girmesidir. Bunun için memleketimizde yüksek doğum oranının getirdiği ağızları beslemek için, çok yüksek oranda yatırım yapmak gerekir. Uzun seneler yatırımın milli gelire oranının % 20 civarında oynaması gerekir. Bunun için de, yüksek bir tasarruf hacmi ortaya çıkarmak, yani halkın istihlâkını daha da kısıcı tedbirler almak gerekecektir. Nüfusun artış oranında bir yavaşlama yaratılabilse ve aynı yatırım seviyesine devam edilse milli gelirin artışı dikkate değer bir şekilde hızlanır.

3 — Nüfus artışının kontrol altına alınması, Türkiye'nin bugün içinde de bulunduğu şartlar altında kaçınılmaz bir siyasettir. Esasen fertler belli bir gelir seviyesine ulaşınca, kendileri doğumu kontrol etmeğe başlarlar. Fakirlik içinde iken bile, aileler çok sayıda çocuk istememekte fakat çocuk sayısını istedikleri seviyede tutmak için gerekli bilei ve imkândan yoksun bulunmaktadır. O halde nüfusun kontrolü, doğrudan doğruya ilgili kimselerce ya-

pılmalıdır. Zengin veya bilgi-seviyesi yüksek aileler, esasen doğumu kontrol etmektedirler. Bu imkân, fakir ve cahil olan ve nüfusun en büyük kısmını teşkil eden ailelere de verilmelidir. Devlet, bütün ailelere, çocuk sayısını **ken-di istedikleri** sayıda tutmak imkânını vermelidir. Teklifim bu şeklile liberalin liberalidir; çünkü fertlerin isteklerine saygı gösterilmesi esasına dayanmaktadır.

Doç. Dr. Kenan Bulutoğlu

0

YENİ ÇIKTI
TONGUCA KİTAP
TÜSTAY
İMECE YAYINI, 1

İstanbul

1961

F. 10 Lira

CEVAP : 6

1 — Hayır. Kanaatimizce, Türkiye'nin her yönden gelişmesi için, büyük bir iş gücüne ihtiyaç vardır. İş gücünün müessir olabilmesi de, nüfusumuzun artma nisbetinin yüksek olmasına bağlıdır. Memleketimizdeki nüfus miktarı, tabii kaynaklarımızdan yeteri kadar faydalanılmasına kifayet etmemektedir. Binaenaleyh, alınacak radikâl tedbir, nüfusun artmasına mâni olmak değil, bilâkis artan nüfusu elde mevcut; fakat eksik kadro dolayısıyla verimli bir şekilde çalışamıyan işyerlerine sevk etmek veya yenisinden açılacak iş sahalarına kanalize etmek suretiyle onu değerlendirmek ve binnetice, milli gelir seviyesini yükseltmek olmalıdır. Bu şekilde milli gelir seviyesinin şahıs başına düşen miktarını arttırmada göz önünde tutulması gerekli tamamlayıcı bir unsur da, sosyal adalet ve hakkâniyet prensipleri dahilinde fertlere tahmil edilecek iş mükellefiyetidir. Ancak Kanun vazı bu mükellefiyeti ihdas ederken, meselenin üzerine büyük bir ciddiyet ve titizlikle eğilmeli ve aslâ insaf hudutlarının dışına çıkmamalıdır. Aksi halde fertlerin radikâlleşme temayülleri göstermeleri tabii bir hak haline gelir.

2 — Birinci soru münasebetiyle benimsediğimiz düşünce dolayısıyla bu soruya cevap vermiyoruz.

3 — Nüfusun kontrol altına alınmamasının gerekçesini, meseleye ekonomik zaviyeden bakarak belirtmeye gayret ettik. Şimdi de probleme hukuki zaviyeden bakmak istiyoruz. Bu halde de cevabımız menfi olacaktır; çünkü çocuk yapmak nesli idame ettirmek ve çocuk sevgi ve ihtiyakini tatmin etmek fertlerin şahsiyet haklarının vaz geçilemez, koparılamaz ve tamamlayıcı bir cüz'üdür. Fertler, ancak kendi ihtiyatları ile bu hakkı kullanmaktan vaz geçebilirler. Yoksa âmme otoritesini harekete geçirmek suretiyle, bu hakkın nezedilmesi veya kaydû şarta tâbi tutulması fertleri derin elem ve ızdıraplara gark edebilir. Binaenaleyh, bu muhik faktörün de nazarı itibara alınması elzemdir kanaatindeyiz.

Asis. Dr. Erdoğan Şuhubi

Asis. Doğan Fikret Aykan

CEVAP: 7

1 — Bu düşünceye iştirak ediyorum.

2 — Ekonomik tedbirlerin tesbitini iktisatçıların yapması icabeder. Artan nüfusun ihtisal mekanizmasında yer alması temini araştırılmalıdır.

3 — Nüfus artmasının kontrol edilmesini bir fert ve aile problemi olarak görüyorum. Bu hususta halkın tıbbi ve kültür seviyesinin artırılması icabetmektedir.

Doçent Dr. Sacit Tameroglu

0

DÜŞÜN YAYINLARI

Bulanık Resimler

Muzaffer Buyrukçu

Hikâyeler

F. 3 Lira

Dışa Vuran Karanlık

M. Sunullah Arısoy

Şiirler

F. 3 Lira.

Cağaloğlu, Gazi Sinanpaşa So. 12, İstanbul

CEVAP : 8

Nüfus artışının ekonomik güçlüklerle sebep olduğu iddia edilirken ileri sürülen tez, istihsale yardım etmeyen bir kitlenin, müstehlik olarak dengesizlik yaratmasıdır. Kanaatimce durum mevcut olmakla beraber sebebi nüfus artışı değildir.

Günümüzde ilim ve teknik alanındaki gelişmeler çok daha fazla istihsalin, çok daha kısa zamanda yapılabilmesini mümkün kılmıştır. Bunun tabii neticesi insanların bugün çok daha az çalışmak zorunda kalmaları olmak idi. Fakat irrasyonel rekabet ve çok çalışmanın fazilet olduğuna dair batıl inanı, bunun tahakkukuna mâni olmuştur. Öyle ki satacağının azamisini istihsal eden bir müessese, tekniğin ilerlemesi sayesinde istihsal müddeti meselâ yarıya inince artık işçisini günde sekiz saat değil dört saat çalıştırması icabederken (ve bu yapılması akla en uygun olan şey iken) işçisinin yarısını eskisi gibi çalıştırmaya devam etmiş diğer yarısını da işsiz bırakmıştır. Neticede insanların az yüklenmesini temin etmesi gereken modern imkânlar sadece bazı kimselerin kazançlarının artmasına yararmış, toplumda bazı fertler eskisi gibi çalışmaya devam ederken (bugünkü imkânlarla günde sekiz saat çalışma çok fazladır) diğerleri iş bulamaz olmuşlardır. Buna göre,

1 — Bugünkü günlük çalışma saati çok daha azaltılmalı, geri kalan zamanda halen boş olan şahıslar görevlendirilmelidir. Bu hiçbir istihsal azlığı veya teknik gerilemeye sebep olmaz, bilâkis randımanı artırır.

2 — Bu yapıldığı takdirde patron daha çok bir ücreti daha çeşitli kimselere ödemek zorunda kalacak ve kazancın böylece daha adil taksimi hem ekonomik bir denge yaratacak ve hem de bir takım zararlı ideolojilere set çekecektir.

3 — Yine bu sayede günümüzde çalışmadan baş kaldıramıyan insanlar çok önemli diğer bazı problemlere

(san'at ve kültür hareketleri, bilhassa genç nesillerin yetiştirilmesi) eğilmek imkânını bulacaklar ve sadece ekonomik değil sosyal ve ahlâkî birçok güçlükler hal yoluna girecektir.

Herhalde nüfus artışının kontrolü meselenin hal şekli değildir.

Yük. Müh. As. Cemil Erkmen

Dün, Bugün Yayınları

- o **Müntahabât-ı Eş'ar**: ŞİNASİ Külliyyat I, Baskıyı hazırlıyan: Süheyl Beken, Ankara, 1960, F. 320 Krş.
- o **Şair Evlenmesi**: Hazırlıyan. Fevziye Abdullah Tansel, Külliyyat II, Ankara 1960, F. 150 Krş.
- o **Vatan yahut Silistre**: Nâmık Kemal, Hz. Prof. Kenan Akyüz, Ankara 1960, F. 250 Krş.
- o **Gülnihal**. Nâmık Kemal, Hz Prof. Kenan Akyüz, Külliyyat II, Ankara 1960, F. 300 Krş.
- o **Zavallı Çocuk**. Nâmık Kemal Hz. Prof. Kenan Akyüz, Külliyyat III, Ankara 1960, F. 200 Krş.
- o **Zehra**. Nabizade Nâzım, Hz. Azizi Behiç Serengil, Külliyyat I, Ankara 1960, F. 400 Krş.

Şınası So. Doğuş Han, 37, Ankara

B E T E B E

MOZAİKLERİ

ŞEHİRLERİMİZİN

TÜSTAV
EVLERİMİZİN

ŞENLİĞİDİR.

Satış Mağazası : 22 21 11

Büro : 44 10 17

Fabrika : 21 18 41

**İKRAMİYELİ
TASARRUF**

(Türk Ticaret Bankası)

1914

o

Cüzdanı

**1961 YILINDA
APARTMAN DAİRELERİ
ARSALAR VE PARA
İKRAMİYELERİ**

Cem'an

2.150.000 Lira

**Türk
Ticaret
Bankası**

Vadeli Her 50 Liraya Vadesiz Her 10 Liraya

BİR KUR'A NUMARASI

BAŞ ve ADALE AĞRILARINA KARŞI OPON FAYDALIDIR

OPON baş, diş, adale, sinir, lumbago, ve romatizma ağrılarını dindirir!

OPON bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır

Sağlık mevzuunda ailenin en yakın dostunun doktoru nuz olduğunu unutmayınız

OPON

günde 6 adete kadar alınabilir

Fiatı : 125 Kuruş